

NACIONĀLIE PARKI

Gaujas Nacionālais parks (LV0200100)

1. Teritorijas īss raksturojums

DIBINĀŠANAS GADS: 1973.

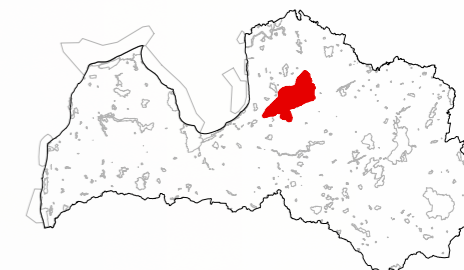
ATRAŠANĀS VIETA: Amatas, Beverīnas, Cēsu, Inčukalna, Krimuldas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekulju, Sējas, Siguldas un Kocēnu novads.

PLATĪBA: 91 789 ha.

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS: izstrādāts 2004. gadā (2004–2013), darbības termiņš pagarināts līdz 2018. gadam.

LIKUMS: Gaujas Nacionālā parka likums (30.04.2009.).

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMI: Ministru kabineta 2012. gada 2. maija noteikumi Nr. 317 „Gaujas Nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Gaujas Nacionālais parks atrodas Vidzemes vidienē un ietver Gaujas senieleju ar daudzu pieteku ielejām un sāngravām, atsevišķiem relatīvi maz ietekmētiem mežu masīviem, iežu atsegumiem, ezeriem, purviem, avotiem un kultūrainavām. Nacionālais parks izveidots, lai aizsargātu maz pārveidotās un bioloģiski daudzveidīgās dabas teritorijas izteiksmīgās reljefa formas, kā arī Vidzemei tipiskās ainavas, dabas un kultūras pieminekļus, veicinātu dabas tūrisma un teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

Teritorijai raksturīga liela biotopu daudzveidība, līdz ar to daudzveidīga flora un fauna, Gauja ir arī reģionālā mērogā nozīmīgs sugu izplatīšanās ceļš. Nacionālā parka teritorijā ir īpaši nozīmīgi ģeoloģiskie objekti un te atrodas vairāki simti savdabīgu un interesantu ģeoloģisku veidojumu: pamatiežu un kvartāra nogulumu atsegumi, alas, karsta kritenes, avoti, ūdenskritumi un gravas. Te atrodamas aptuveni divas trešdaļas no visām Latvijas alām.

Smilšakmens un dolomīta atsegumi un alas nodrošina dzīviesvietu daudzām tikai šiem biotopiem raksturīgām sēņu, ķērpju, augu un dzīvnieku sugām. Te sastopama, piemēram, alu spulgsūna *Schistostega pennata* un ķērpis melnā cistokoleja *Cystocoleus ebeneus*. Gaujas Nacionālais parks ir viena no nozīmīgākajām sīkspārņu ziemošanas vietām Latvijā, to skaitā diķu naktssīkspārnim *Myotis dasycneme* un platausainajam sīkspārnim *Barbastella barbastellus*.

Meži aizņem apmēram pusi no nacionālā parka teritorijas, te atrodami gandrīz visi Latvijas teritorijā sastopamie mežu veidi – gan priežu un egļu meži, gan ozolu, apšu un ošu audzes. Īpaši izcili ir nogāžu un gravu meži ar vecām liepām. Gaujas ielejā izvietojušies daudzveidīgi palieņu meži, kas pavasara palos pārplūst. Nacionālajā parkā ir daudz upju, tostarp straujteču, sastopami dažāda tipa ezeri. Tā kā Gauja visā tās garumā tikpat kā nav regulēta, tā līdz ar savām pietekām ir viena

no nedaudzajām upēm visā Baltijas jūras reģionā, kurā saglabājušās upes nēģu *Lampetra fluviatilis* un lašveidīgo zivju dabiskās nārsta vietas. Tā ir arī dzīvesvieta ūdriem *Lutra lutra*. Dažas no upēm ar tīriem vai maz piesārņotiem ūdeņiem raksturīgu sugu kopumu bioloģisko vērtību ziņā ir Latvijas mēroga etalonupes. Piemēram, Amata ir uzskatāma par lielu ritrāla tipa etalonupi, bet Rakšupe, Vellupe un Dzērdupe – par mazajām etalonupēm. Īpaša vērtība, kas sastopama vairākās epēs, ir aizsargājamas gliemju sugas – ziemeļu upespērlene *Margaritifera margaritifera* un biežā perlamutrene *Unio crassus*.

Purvi aizņem aptuveni 6% no nacionālā parka teritorijas. Lielākoties tos ietekmējusi nosusināšana un kūdras ieguve, piemēram, Ungura purvā ir viena no lielākajām kūdras ieguves vietām Latvijā, bet Vārnēnu purvu kūdras ieguve ir skārusi visā platībā. Meliorācija būtiski ietekmējusi arī Gulbjusalas purvu un vairākus citus nelielus purvus. No augstajiem purviem visnozīmīgākais ir Sudas purvs, kas, lai arī daļēji ir nosusināšanas ietekmēts, joprojām ir izcils augsto purvu piemērs valsts mērogā. Vietām sastopami nelieli avotu purviņi, kas ir nozīmīgi reto, aizsargājamo sugu dzīvotnes.

Nacionālā parka dabiskie procesi attīstījušies līdzās cilvēka saimniekošanai. Vairāk nekā trešo daļu nacionālā parka teritorijas aizņem lauksaimniecības zemes – pļavas, ganības un tūrumi. Mūsdienās zemes lietojuma maiņas dēļ mainās arī ainava. Lauksaimniecības zemes aizaug, tāpēc dabiskie zālāji kļuvuši par apdraudētiem biotopiem, samazinās to bioloģiskā vērtība un daudzu sugu izdzīvošanas izredzes. Valsts mērogā nacionālais parks ir otra nozīmīgākā Natura 2000 teritorija biotopu 6120* *Smiltāju zālāju* un otrā nozīmīgākā 6510 *Mēreni mitras pļavas* aizsardzībai (attiecīgi 18% un 10% no kopējās biotopa platības Natura 2000 teritorijās), kā arī ir desmit nozīmīgāko teritoriju vidū biotopu 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas*, 6210 *Sausu*

zālāju kalķainās augsnēs un 6230 *Vilkaūlas (tukšaiņu) zālāji* aizsardzībai. Ainavekoloģiski Gaujas ieleja ir visnozīmīgākā Ziemeļvidzemes ģeobotāniskajā rajonā kā ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu kodolteritorija, kā arī neaizvietojams sugu izplatīšanās ekoloģiskais koridors. Nacionālā parka dabiskie zālāji ir nozīmīgākās atradnes Latvijā apdraudētu augu kailās dobspārnes *Cenolophium denudatum* un Tatārijas plaukšķenes *Silene tatarica* saglabāšanai. Īpaši nozīmīgi ir klajos laukos, apdzīvotās vietās un alejās atsevišķi augoši lieli lapukoki, kas ir mājvieta gaismu mīlošām piepju, ķērpju un kukaiņu sugām – piemēram, lapkoku praulgrauzim *Osmoderma barnabita*.

Mozaikveida ainava ar mežu masīviem, purviem un zālājiem ir priekšnosacījums lielai putnu daudzveidībai. Nacionālā parka teritorijā kopumā konstatētas 37 retas un aizsargājamas ligzdojošo putnu sugas. Gaujas senleja ir nozīmīga ligzdošanas vieta ūpim *Bubo bubo*, baltmugurdzenim *Dendrocopos leucotos*, zivju dzenitim *Alcedo atthis*, melnajam stārķim *Ciconia nigra*, mežirbei *Bonasa bonasia*, ķiķim *Pernis apivorus*, rubenim *Tetrao tetrix*, kā arī ziemošanas vieta lielajām gaurām *Mergus merganser*, ūdensstrazdiem *Cinclus cinclus*. Zālāji ir īpaši nozīmīgi mazajam ērglim *Aquila pomarina*, griezei *Crex crex*, brūnajai čakstei *Lanius collurio* un sila cirulim *Lullula arborea*.

Nacionālajā parkā apzinātas 67 retas, aizsargājamas vaskulāro augu sugas, piemēram, daudzgadīgā mēnesene *Lunaria rediviva*, meldru kosa *Equisetum scirpoides*, melnodzene *Cucubalus baccifer*, dzeltenā dzegužkurpīte *Cyripedium calceolus*, Lēzela lipare *Liparis loeselii*, spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*, Roberta kailpārde *Gymnocarpium robertianum*, dzeltenā akmeņlauzīte *Saxifraga hirculus*, meža silpurene *Pulsatilla patens*. Vairākos ezeros ir retas oligotrofu ezeru augu sabiedrības ar Dortmana lobeliju *Lobelia dortmanna*, ezerenēm *Isoetes* spp. un ežgalvītēm *Sparganium* spp.. Nacionālajā parkā uzskaitītas 23 īpaši aizsargājamas sūnu sugas, tostarp spīdīgā āķīte *Hamatocaulis vernicosus*, tomēr, visticamāk, to skaits ir lielāks. Nacionālajā parkā konstatētas 27 retas un aizsargājamas ķērpju un 17 sēņu sugas, 71 aizsargājamu bezmugurkaulnieku suga. Gaujas senieleja ir viena no nedaudzajām vietām Latvijā, kurā mīt lielais susuris *Glis glis*, kopumā sastopamas 24 aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugas.

Bagātais dabas un kultūras mantojums, kā arī izdevīgā atrašanās vieta Rīgas tuvumā, Gaujas Nacionālo parku ir padarījusi par vienu no nozīmīgākajiem tūrisma apvidiem valstī. Līdz ar to teritorijā ir liela apmeklētāju slodze, kas rada ietekmi arī uz dabas vērtībām. Tāpēc nepieciešama līdzsvarota attīstības plānošana, lai vienlaikus gan saglabātu dabas vērtības un izcilās ainavas, gan nemazinātu teritorijas kā pievilcīgas tūrisma teritorijas nozīmi.

2. Biotopu un sugu saglabāšanas apdraudējumi

- Ģeoloģisko veidojumu un ar tiem saistīto sugu dzīvotņu stāvokļa pasliktināšanās cilvēka saimnieciskās un rekreatīvās darbības dēļ – augsnes erozija, pamatiežu izskalošanās, nobradāšana, gravējumi smilšakmens atsegumos, piesārņojums.
- Mežu biotopus un ar tiem saistītās aizsargājamās sugas negatīvi ietekmē biotopu fragmentācija un mežizstrāde – veicot normatīvajos aktos atļautās cirtes, samazinās bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgais mirušās koksnes apjoms, bioloģiski veco koku un mežaudžu īpatsvars.
- Purvu vai to piegulošo teritoriju nosusināšana, kūdras ieguve, tradicionālās apsaimniekošanas trūkums zaļu purvos un avotu purvos.
- Ūdeņu bioloģiskās kvalitātes pasliktināšanās, neattīrītu vai daļēji attīrītu notekūdeņu radītā piesārņojuma dēļ.
- Ūdeņu eitrofikācijas dēļ notiek reto, aizsargājamo augu izzušana ezeros, piemēram, lobēliju-ezereņu kompleksa izzušana.
- Eitrofikācija un bebru darbība upēs izraisa ziemeļu upespērleņu populāciju strauju sarukšanu.
- Dabisko zālāju platības sarukšana, kas notiek aizaugšanas un nepareizas apsaimniekošanas, kā arī apbūves un zālienu ierīkošanas dēļ. Dabisko zālāju biotopu savienotība ir kritiski zema, kas apdraud dabisko zālāju, sugu un sabiedrību daudzveidības pastāvēšanu.
- Slapjo dabisko zālāju pārpurvošanās ūdensteču tuvumā bebru darbības dēļ.
- Invazīvo sugu (piemēram, latvāņa *Heracleum sosnowskyi*, puķu spriganes *Impatiens glandulifera*, Amerikas ūdeles *Mustela vison*, signālvēža *Astacus leniusculus*) ieviešanās dabiskajos biotopos (upēs, ezeros, avotu biotopos) veicina bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, vietējo sugu (piemēram, orhideju, platspīļu upesvēža *Astacus astacus*), skaita un izplatības sarukšanu vai pat izzušanu. Īpaši augsts Sosnovska latvāņa, puķu spriganes un citu invazīvo sugu ieviešanās risks ir avotu biotopos upju ielejās.
- Minerālvielām bagātus avotus un avoksnājus apdraud saimnieciskā darbība avoksnājā un tam piegulošajā mežā vismaz 20–40 m platā joslā. Būtisks apdraudējums ir hidroloģiskā režīma pārmaiņas apvidū, kas ietekmē pazemes ūdeņu kustību un krājumus.
- Koku sagāzumi un bebru aizsprosti veicina nārsta vietu aizsērēšanu un zivju migrācijas ceļu nosprostošanu.
- Avotus, kas izgulsnē avotkalņus, apdraud nobradāšana populāros tūrisma objektos (piemēram, Dāvida avoti, Libānu-Jaunzemju saldūdens kalķieža atradnes).

3. Aizsargājamo biotopu līdzšinējā apsaimniekošana un tās vērtējums

- Alās kopš 2007. gada tiek veikti dažādi apmeklētāju klātbūtni ierobežojoši pasākumi – izveidoti daļēji un pilnībā slēgti nožogojumi, slēdzamas restes, labiekārtotas takas, izvietotas novērošanas kameras, tomēr nav iespējams pilnībā novērst cilvēku ietekmes, atsegumi tiek nobradāti, ziemā tiek izmantotas lāpas un sveces, kas traucē sīkspārņiem.
- Kopš 2010. gada vairākās vietās veikta smilšakmens iežu atsegšana no krūmiem, kokiem (2010. gadā – pie Braslas hidroelektrostacijas, 2013. gadā pie Viksmestes ieža, 2016. gadā pie Velnalas klintim, Piķenes kraujas un alas), kā dēļ ir uzlaboti gaismas apstākļi uz klints, taču laika gaitā ieži atkal aizaug ar krūmiem, nepieciešama regulāra krūmu izciršana. Lai novērstu pārmērīgu nobradāšanu, pie avotiem vietām izveidotas laipas. Atjaunota taka pie Ainavu kraujas, bet takas novirzīšanas mēģinājums veikts Iļaku iezī, tomēr nesekmīgi – nogāzes izbradāšana turpinās.
- Dāvida avotu apkārtnē 20. gs. 90. gados pēc Latvijas Lauksaimniecības universitātes iniciatīvas veikta koku un krūmu izciršanu, saglabājot atsevišķus kokus, tika ierīkotas vienkāršas laipas, ierobežojot apmeklētāju pārvietošanos pa avoksnāju. 2013.–2014. gadā avoksnājs bija labā stāvoklī – nomīdījums mazs, nebija aizaudzis ar krūmiem.
- LIFE programmas projekta “Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros veikta koku un krūmu izciršana un pļaušana trīs gadus pēc kārtas avotu purvā pie Rakšiem 0,6 ha platībā. Rezultāti ir sekmīgi, jo palielinājusies atklātā avotu purva platība un uzlabojušies gaismas apstākļi raksturīgajām sugām.
- LIFE programmas projekta “Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros veikta koku un krūmu izciršana un pļaušana ar novākšanu trīs gadus pēc kārtas smiltāju zālājā 0,7 ha platībā. Rezultāti ir sekmīgi, jo samazinājies ekspansīvās sugas slotiņu cīesas *Calamagrostis epigeios* segums, palielinājusies smiltāju zālājiem raksturīgo sugu sastopamība un uzlabojušies gaismas apstākļi raksturīgajām sugām.
- Gaujas Nacionālais parks ir viena no retajām Natura 2000 teritorijām, kurā ir salīdzinoši liela Pārvaldes valdījumā esošo ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu platība. Līdz šim liela daļa no tiem ir bijusi apsaimniekota, tomēr šo zālāju aizsardzības stāvoklis daudzos gadījumos ir neatbilstošs vai pat slikts (visbiežāk dēļ iepriekšējo gadu zāles smalcināšanas un aizaugšanas ar krūmiem no malām), kā arī daļa no šiem zālājiem netiek apsaimniekota.

- 2014. gada LAD statistikas dati par zālāju apsaimniekošanu LAP agrovides pasākumā “BDUZ” liecina, ka šīs programmas ietvaros apsaimniekoti vidēji 40% no dabisko zālāju platības, bet mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs – tikai 9% no platības.
- Upju straujtecēs dažādu aktivitāšu laikā izvākti koku sagāzumi (Brasla, Pērļupe, Lorupe, u. c.). Ar labiem panākumiem nodrošināta zivju ceļa uzturēšana Līgatnē un Kārļos.
- LIFE programmas projekta „Meža biotopu atjaunošana Gaujas Nacionālajā parkā” (LIFE10 NAT/LV/000159) ietvaros 2014.–2016. gadā veikta lapkoku praulgrauža dzīvotņu uzlabošana, purvainu mežu un boreālu mežu biotopu atjaunošana. Lai arī 2017. gadā rezultātus pāragri vērtēt, kopumā apsaimniekošanas ietekme vērtējama pozitīvi, ietekmes novērtēšanai tiek īstenots monitoringa.
  - Aizsargājamās vaboles – lapkoku praulgrauža *Osmoderma barnabita* – apdzīvotos biotopos: nogāžu un gravu mežos, alejās, vecos parkos u. c. veikta koku un kūmu izciršana apkārt vecajiem ozoliem un atvērumu veidošana. Papildus nogrieztas un izvāktas koku viengadīgās atvases, kā arī frēzēti celmi un saknes, kas bija palikušas zemē pēc apsaimniekošanas darbu veikšanas. Kopumā apsaimniekoti 65 ha.
  - Veikta hidroloģiskā režīma atjaunošana Gulbjusalas purvā 138 ha platībā, aizberot grāvjus, veidojot kūdras un koka aizsprostus grāvjos.
  - Veikta boreālo skujkoku mežu atjaunošana un apsaimniekošana 281 ha platībā. Projekta ietvaros veidoti atvērumi mežaudzē, izcērtot egļu pamežu, un palielināts guļošās un stāvošās atmirušās koksnes daudzums, veidojot sausokņus.
- Projekta “Prioritāro mitrāju biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” (LIFE13 NAT/LV/000578) ietvaros 2017. gadā veikta hidroloģiskā režīma atjaunošana, aizsprostojot grāvjus Sudas purvā.
- Piesaistot LVA finansējumu, ir veikta upju straujteču un dabisku upju posmu atjaunošana – Raunā (no Cēsu – Valmieras ceļa līdz ietekai Gaujā), Vaivē (no dzirnavu aizsprosta līdz ietekai Raunā), Lenčupe, (no Sila dzirnavām līdz ietekai Gaujā), Strīkupē (no ietekas Gaujā līdz Kocēnu novada teritorijai), talku veidā attīrīta Pērļupe un Draņkupe.
- Veiktas ziemeļu upespērleņu pārvietošanas un pavairošanas aktivitātes.

4. Apsaimniekošanas un aizsardzības prioritātes

- Gaujas senielejas, tās pieteku ieleju un apkārtnes dabas, kultūrvēsturisko un ainavisko vērtību saglabāšana, vienlaicīgi nodrošinot teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

- Upju straujteču un dabisku upju posmu apsaimniekošana prioritāri ziemeļu upespērlenes aizsardzībai, kā arī sekmīgai lašveidīgo zivju un neģu nārsta nodrošināšanai.
- Uzlabot vecu vai dabisku boreālo mežu biotopu strukturālo kvalitāti.
- Palielināt dabisko zālāju biotopu savienotību, palielinot kopējo dabisko zālāju platību vismaz līdz 700 ha, un nodrošināt to labvēlīgu aizsardzības stāvokli, prioritāri apsaimniekojot biotopus 6120*, 6210, 6230*, 6270*, 6510.
- Kūdras ieguves negatīvās ietekmes novēršana uz Ungura ezera ūdens kvalitāti.
- Smilšakmens atsegumu un netraucētas alu un tajos mītošu sugu aizsardzība un saglabāšana, neveidojot aktīvu tūrisma piedāvājumu īpaši jutīgās teritorijās un samazinot tūrisma plūsmas virzienu uz alām.
- Purvu hidroloģiskā režīma un atklātu purvu atjaunošana, tostarp izcērtot krūmus un kokus aizaugušos zāļu un avotu purvos, kā arī ieviešot pļaušanu, kur tas nepieciešams.
- Saglabāt dabisko saldūdens biotopu kvalitāti, novērst ūdens piesārņojumu.

5. Nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi

5.1. Vispārīgi pasākumi

- Piešķirt aizsardzības statusu ģeoloģiskajiem objektiem, kas nav iekļauti valsts nozīmes dabas pieminekļu kategorijā.
- Apturēt cilvēku darbības izraisītos augsnes erozijas un pamatiežu izskalošanās procesus ģeoloģiskajos objektos, veidojot infrastruktūru, norobežojumus, u. tml.
- Izstrādāt atsegumu un alu biotopu un ar tiem saistīto reto un aizsargājamo sugu aizsardzības un tūrisma organizācijas plānu.
- Izstrādāt hidroloģiskā režīma atjaunošanas plānus purviem, kurus nelabvēlīgi ietekmē nosusināšana.
- Izstrādāt un ieviest dabisko zālāju atjaunošanas un aizsardzības plānu. Zālāju apsaimniekošana jāvērtē kopainā visā nacionālajā parkā, nenodalot Pārvaldes valdījumā un privātipašumā esošo ES nozīmes zālāju saglabāšanu. Plānā jāietver: visu pašreiz zināmo dabisko zālāju stāvokļa inventarizācija un atjaunošanas plānojums, potenciāli atjaunojamo vēsturisko zālāju teritoriju (20. gs. vidus) un potenciāli par dabiskiem zālājiem veidojamu vecu kultivētu zālāju un atmatu inventarizācija un atjaunošanas plānojums; redzējums sadarbībai starp Pārvaldi un privātajā īpašumā esošo zālāju īpašniekiem/apsaimniekotājiem vietās, kur Pārvaldes valdījuma zālāji pieguļ privātipašumā esošiem zālājiem; zālāju apsaimniekošanu veicinoši sabiedrisko attiecību pasākumi (piemēram, balva par labāk apsaimniekoto zālāju); pareizas zālāju apsaimniekošanas

- popularizēšana (Gūtmaņālas zālāji, Zvārtes ieža zālāji); Pārvaldes valdījumā esošo zālāju platību palielināšana; mobilās ganišanas ieviešanas potenciāla izvērtējums.
- Modernizēt esošās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas un kanalizācijas sistēmas un apdzīvotajās teritorijās izbūvēt jaunas.
- Izpētīt veģētāciju un noteikt atbilstošu aizsardzības režīmu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu atradnēm Ungura, Driškina, Plaužu, Pulles, Pūricu, Rābuta, Kaņepu, Mazmuižnieku, Pidēnu, Āraišu, Briežu, Vaidavas, Auciemā dzelvjū un vecupju, Raiskuma, Melnezera un Niniera ezeros.
- Izstrādāt un īstenot publisko ezeru (Āraišu, Vaidavas, Ungura) apsaimniekošanas, aizsardzības un renovācijas plānus.
- Veikt invazīvo sugu iznīcināšanu (prioritātes – Sosnovska latvānis, puķu sprigane, Amerikas ūdele, signālvēzis, taču nozīmīgu nelabvēlīgu ietekmi rada arī citas sugas).
- Likvidēt bebru veidotos uzplūdinājumus, kur tie ir nevēlami no sugu vai biotopu aizsardzības viedokļa; samazināt bebru skaitu.
- Apsēkot vecupes un noteikt prioritātes turpmākai apsaimniekošanai medicīniskās dēles un reto, aizsargājamo spāru un ūdens kukaiņu sugu aizsardzībai. Uzturēt vecupju funkcionalitāti, neļaujot tām aizaugt un aizpildīties ar organiskas izcelsmes sanešiem.
- Ierīkot zivju ceļus pie hidroelektrostaciju dambjiem un citiem mākslīgiem šķēršļiem.
- Kartēt aizsargājamus biotopus atbilstoši jaunākajai metodikai.

5.2. Specifiski pasākumi

5.2.1. Sugas

- Ziemeļu upespērlēņu populācija Gaujas Nacionālajā parkā ir sarūkoša. Tās saglabāšanai nepieciešams apsaimniekot upju straujteses un dabiskus upju posmus Amatā, Ligatnē, Strīķupē un Ierīkupītē. Veikt mākslīgu pavairošanu un reintrodukciju. Lai nodrošinātu sugas aizsardzību, iekļaut Pērļupes augšteci Gaujas Nacionālajā parkā.
- Lapkoku praulgrauža dzīvotņu saglabāšanai izirst kokus un krūmus ap vecajiem ozoliem. Detalizēti apsaimniekošanas pasākumi aprakstīti Gaujas Nacionālajam parkam izstrādātajā biotopu apsaimniekošanas programmā.⁴

⁴ Lārmanis L., Telnovs D., Strazdiņa B. 2014. Gravu un nogāžu mežu 9180* un lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* dzīvotņu apsaimniekošanas programma Gaujas Nacionālajā parkā. Sagatavots ES LIFE+ projektam FOR-REST LIFE10NAT/LV/000159. Latvijas Dabas fonds.

5.2.2. Biotopi

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ilgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
91F0	Jaukti ozolu, gobu, ošu meži gar lielām upēm	31,8	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		31,8
91E0*	Aluviāli meži	155,4	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		155,4
9080*	Staignāju meži	10,3	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		10,3
91D0*	Purvaini meži	1019,5	1,1	Labā līdz sliktā.	Neiejaukšanās, izņemot hidroloģiskā stāvokļa uzlabošanu saskaņā ar aizsargājamo meža biotopu atjaunošanas programmu.		1019,5
9180*	Nogāžu un gravu meži	956,6	1,0	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		956,6
9160	Ozolu meži	21,1	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās. Izvērtēt egļu paaugu un otro stāvu.	Saskaņā ar eksperta slēdzieni	21,1
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	0,54	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		0,54
9020*	Veci jaukti platlapju meži	16,1	<1	Labā līdz sliktā.	Neiejaukšanās.		16,1
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	663,0	<1	Nepietiekama līdz sliktā.	Neiejaukšanās.		663,0
9000	Potenciāls aizsargājams meža biotops	1270,0	1,4	-	Neiejaukšanās. Uzlabot struktūru nākotnes 9010*: veikt kontrolēto dedzināšanu; palielināt mirušās koksnes ar diametru virs 25 cm līdz 20 m ³ /ha apjomu; veidot atvērumus.	20,0 25,0 25,0	1200,0

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
8310	Netraucētas alas	>0,2	<1	Nepietiekama līdz slikta.	Visām alām – ierobežot alu apmeklēšanu. Vērtēt ierobežošanu rezultātu, izvērtējot sīkspārņu skaita un uzvedības izmaiņas.		
Lielākās alas:							
	<i>Kalējala</i>			Nepietiekama.	Ierobežot alu apmeklēšanu. Izvērtēt sīkspārņu skaita un uzvedības izmaiņas, slēdzot alu no oktobra līdz aprīlim.		
	<i>Līgatnes pagrabalas</i>			Slikta.	Ierobežot alu apmeklēšanu. Izveidot infrastruktūru. Vēlama slēgšana.		
	<i>Liepas ellipse</i>			Slikta.	Ierobežot alu apmeklēšanu. Izvērtēt, vai ir iespējams risinājums par alas norobežošanu un tās nepieciešamība, jo alā ziemojošī sīkspārņi ir relatīvā drošībā aiz grūti šķērsojama avota.		
	<i>Alas Kazu gravā</i>			Slikta.	Ierobežot alu apmeklēšanu. Izveidot infrastruktūru. Ierobežot apmeklēšanu visu gadu / slēgt (arī vasarā alās mītošo sīkspārņu dēļ).		
	<i>Zanderu alas</i>			Nepietiekama.	Ierobežot alu apmeklēšanu.		
	<i>Kvēpene</i>			Nepietiekama.	Ierobežot alu apmeklēšanu.		
	<i>Sīkspārņu ala</i>			Nepietiekama.	Neiejaukšanās, izņemot norobežošanu apmeklētājiem saskaņā ar eksperta slēdzienu.		

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
8220	Smilšakmens atsegumi	3,8	<1	Labā līdz nepietiekama.	Izveidot tūrisma infrastruktūru. Vietām nepieciešama iezu atsegšana, darbi veicami saskaņā ar eksperta slēdzienu.		
Lielākie smilšakmens atsegumi :							
	<i>Liču-Laņģu klintis</i>			Labā.	Neiejaukšanās. Atsegt, ja aizaug ar krūmiem.	Pēc nepieciešamības.	
	<i>Sigulda pie Gūtmaņālas, Vikmeste</i>			Nepietiekama.	Papildus labiekārtojums nav vēlamā, esošo infrastruktūru pēc nolietošānās nav ieteicams atjaunot – vērojama būtiski negatīva apmeklētāju ietekme. Samazināt popularizēšanu apmeklētājiem. Pakāpeniski novākt krūmus.		
	<i>Braslas klintis</i>			Labā.	Neiejaukšanās. Atsegt, ja aizaug ar krūmiem.	Pēc nepieciešamības.	
	<i>Ramātu klintis</i>			Labā.	Neiejaukšanās. Atsegt, ja aizaug ar krūmiem.	Pēc nepieciešamības.	
	<i>Sarkanās klintis</i>			Labā.	Izvērtēt klints atsegšanu vietā, kur dzīvo zemesbites.		
	<i>Sietīņezis</i>			Slikta.	Izveidot tūrisma infrastruktūru un labiekārtot teritoriju, nodrošinot, ka tūristi nebojā klinti. Izvērtēt iespēju novākt apaugumu piegulošajā daļā un ļaut atsegties jaunam posmam.	Saskaņā ar eksperta atzinumu.	
	<i>Zvārtes iezis, Miglas iezis, citi Amatas ieži</i>			Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		
	<i>Ērgļu klintis</i>			Labā.	Uzturēt infrastruktūru.		

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
8210	Karbonātisku pamatiežu atsegumi	2,8	<1	Labā.	Izveidot tūrisma infrastruktūru. Izvērtēt koku aizaugumu un izvērtēt tā samazināšanas iespējas.		
Lielākie karbonātisku pamatiežu atsegumi :							
	<i>Libānu – Jaunzemju klintis Kazu gravā</i>			Nepietiekama.	Neiejaukšanās, izņemot esošās aizsargājošās infrastruktūras uzturēšanu; nav pieļaujama popularizēšana.		
7230	Kaļķaini zāļu purvi	0,2	<1	Slikta.	Precizēt potenciāli atjaunojamās šā biotopa platības (kartēšana), tostarp stipri degradētos purvus, kuros iespējama kaļķainu zāļu purvu atjaunošanās. Atjaunot hidroloģisko režīmu (aizsprosti, grāvju aizbēršana, bebru darbības ierobežošana u. c.). Izcirst kokus un krūmus. Pļaut ar zāles savākšanu.	Saskaņā ar izpētes rezultātiem atjaunošana (potenciālās platības – 4–5 ha).	Saskaņā ar izpētes rezultātiem.
7220*	Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus	2,3	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās (visos meža avoksnājos). Atklātajos avoksnājos izcirst krūmus, kokus, vietām nepieciešams atkārtoti pļaut (vismaz reizi 3 gados) – vietas jāprecizē pēc biotopu kartēšanas. Iznīcināt invazīvās sugas, īpaši Sosnovska latvāni – vietas jāprecizē pēc biotopu kartēšanas (prioritāri – Raunas ieleja, Vaives ieleja). Izveidot apmeklētāju slodzi mazinošu infrastruktūru Kazugravā. Nekavējoši iznīcināt invazīvās sugas visās vietās, kur tās tiek konstatētas (Dāvida dzirnavu avoti u. c.).	Saskaņā ar izpētes rezultātiem, vietas var precizēt pēc biotopu kartēšanas.	Saskaņā ar izpētes rezultātiem, vietas var precizēt pēc biotopu kartēšanas.

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
7160	Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	62,3	<1	Labā līdz sliktā.	Neiejaukšanās (visos meža avoksnājos), izņemot bebra darbības ierobežošana (platības un vietas jānosaka pēc nepieciešamības). Izcirst krūmus, kokus (Rakšu apkārtnē). Pļaut ar zāles savākšanu (vismaz reizi trijos gados). Nekavējoši iznīcināt invazīvās sugas visās vietās, kur tās tiek konstatētas (Dāvida avoti u. c.).	Saskaņā ar izpētes rezultātiem, vietas var precizēt pēc biotopu kartēšanas.	1,6
7150	<i>Rhynchosporion albae</i> pioniersabiedrības	79,5	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		79,5
7140	Pārejas purvi un sliktņņas	92,9	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		92,9
7120	Degradēti augstie purvi	328,5	<1	Slikta.	Precizēt kopējo biotopa platību. Atjaunot hidroloģisko režīmu (grāvju aizsprostošana vai aizbēršana) – Gulbjusalas purvs, Marijkalna purvs, Ungura purvs u. c. – saskaņā ar biotopu kartēšanas rezultātiem). Izcirst kokus un krūmus. Veikt purvu renaturalizāciju izstrādātajos kūdras purvos un to daļās (Ungura purvs, Vārnēnu purvs) – šajās teritorijās zemes turpmākas izmantošanas prioritāte ir purva atjaunošana un purvam raksturīgu apstākļu uzturēšana, nevis citi rekultivācijas veidi. Jau uzbūvēto grāvju aizsprostus uzturēt kārtībā un veikt remontu (pēc nepieciešamības) – Sudas purvs, Gulbjusalas purvs.	Saskaņā ar izpētes rezultātiem.	

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
7110*	Aktīvi augstie purvi	1853,4	2,0	Nepietiekama.	Neiejaukšanās. Jau uzbūvēto grāvju aizsprostus uzturēt kārtībā un veikt remontu (pēc nepieciešamības) – Sudas purvs, Gulbjusalas purvs.	1853,4	
6530*	Parkveida pļavas	61,9 (?)	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	Jāprecizē.	61,9 (?)
6510	Mēreni mitras pļavas	191,97	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	88,0	192,0
6450	Paliņu zālāji	123,87	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	67,0	123,9
6430	Eitrofas augsto lakstaugu audzes	Jāprecizē.	-	Labā līdz nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	Jāprecizē.	0,0
6410	Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnes	2,91	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	2,5	2,9
6270*	Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	157,88	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	99,1	157,9
6230*	Vilkakūlas zālāji	7,39	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	4,4	7,4
6210	Sausi zālāji kaļķainās augsnes	49,52	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	29,4	49,5
6120	Smiltāju zālāji	71,65	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	41,5	71,7
6110	Lakstaugu pioniersabiedrības seklās kaļķainās augsnes	0,27	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,27	0,27
6000	Atjaunojami zālāji	100,0	<1	-	Atjaunošana. Uzturēšana.	100,0	100,0

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
4030	Sausi virsāji	1,86	<1	Nepietiekama.	Veikt kontrolēto dedzināšanu.	1,0	
3270	Dūņaini upju krasti	2,31	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		0,003
3260	Upju straujtecēs un dabiski upju posmi	776,51	0,85	Nepietiekama.	Likvidēt koku sagāzumus. Nojaukt bebru dambjus. Izplaut ūdensaugus un izvākt to sakņu sistēmas no upes. Tirīt upes (30 ha Gauja un 20 ha citas upes). Regulēt noēnojumu atsevišķos gadījumos.	Pēc nepieciešamības.	50
3160	Distrofi ezeri	71,45	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		71,45
3150	Eitrofi ezeri	60,54	<1	Nepietiekama.	Īstenot monitoringu. Veidot un uzturēt atpūtas vietas. Mazināt aizaugumu. Atklāt piekrastes joslas sedimentu iznesei. Vecupēs un ap tām, it īpaši izžūstošajās, izcirst krūmus un mazvērtīgos kokus ar mērķi samazināt organisko nobiru (lapu, sīkzaru) uzkrāšanos vecupēs un to aizpildīšanos ar organiskajām vielām. Atklātas vecupju piekrastes joslas veidošana nepieciešama ūdens bezmugurkaulnieku, piemēram, spāru, viendienišu, maksteņu piesaistei, kad tie attīstās no kāpuru stadijas uz lidojošu kukaiņu stadiju.	3	
3140	Ezeri ar mieturājūgu augāju	32,1	<1	Nepietiekama.	Pūriņu ezerā mazināt virsūdens augāju. Pēc nepieciešamības.	0,5	

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
3130	Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām	498,4	<1	Nepietiekama.	Plaužu, Driškina ezeros nepieļaut jaunu peldētavu veidošanu, sakārtot esošo atpūtas infrastruktūru. Plaužu ezers – pļaut malas niedres viļņošanās pusē ezereņu kompleksa uzturēšanai. Pēc nepieciešamības. Ungurs – izprojektēt un izveidot sedimentācijas diķi kūdras daļiņu pārtveršanai no kūdras izstrādes platībām. Ūdeņu ievadīšana, ūdeņu pagriešana no purva, vajadzīgas izmaiņas ūdeņu novadīšanas virzienam.	1,0	

Vienreizēji atjaunošanas pasākumi nepieciešami vismaz 392 ha platībā līdz šim apzinātajos aizaugošajos dabiskajos zālajos, kā arī aptuveni 100 ha platībā jāveic zālāju atjaunošana vēsturiskajās zālāju teritorijās (ar krūmājiem un sekundāru mežu aizaugušas platības), un ekstensīvi apsaimniekotu kultivēto zālāju un atmatu ar labu atjaunošanās potenciālu (potenciāli ES nozīmes biotopi) teritorijās. Pārvaldes valdījuma zālāju atjaunošanas vajadzības aprakstītas 2016. gadā Natura 2000 teritoriju aizsardzības programmas izstrādes ietvaros (LIFE11 NAT/LV/000371 NAT-PROGRAMME) S.Rūsiņas izstrādātajā pārskatā par Pārvaldes valdījuma zālāju atjaunošanas izvērtējumu (skat. literatūras sarakstā). Potenciāli jāatjauno arī biotops 6530* Parkveida pļavas. Tas kā prioritāte minēts Parkveida pļavu un ganību aizsardzības plānā un jau ir atjaunots Ungurmuižā un Klauku līcī. Tomēr par šī biotopa izplatību GNP jāveic papildus izpēti un inventarizācija (potenciāli apsekojamas vietas ir Beverīnas novadā Miegupītes lejteces, "Sapu" un "Liču" apkārtnē).

Ķemeru Nacionālais parks (LV0200200)

1. Teritorijas īss raksturojums

DIBINĀŠANAS GADS: 1997.

ATRAŠANĀS VIETA: Babītes novada Salas pagasts; Engures novada Lapmežciema, Engures un Smārdes pagasts; Jelgavas novada Valgundes pagasts; Tukuma novada Džūkstes un Slampes pagasts; Jūrmalas pilsēta.

PLATĪBA: 36180 ha.

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS: izstrādāts 2002. gadā (2002–2010), darbības termiņš pagarināts līdz 2019. gadam.

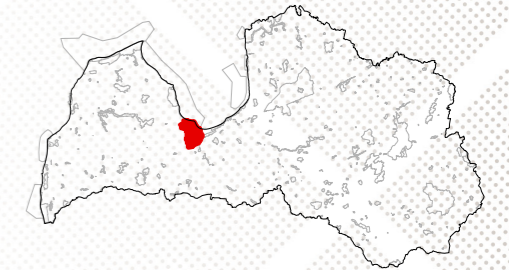
LĪKUMS: Ķemeru nacionālā parka likums (30.05.2001.).

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMI:

Ministru kabineta 2016. gada 6. septembra noteikumi Nr.601 "Ķemeru nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".

IETVER CITAS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS:

ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos dabas pieminekļus – „Krāču kalni” un "Sēravoti Zaļajā purvā".

Ķemeru Nacionālais parks izveidots dabas, kultūrvēsturisko un kurortoloģisko vērtību saglabāšanai, minerālūdeņu un ārstniecisko dūņu veidošanās procesu aizsardzībai un līdzsvarotas saimnieciskās darbības attīstīšanai. Teritorija aptver dažādus purvu un mežu biotopus, tostarp pārmitrus platlapju mežus, staigāju mežus, vecus boreālus mežus un mežainas piejūras kāpas, kaļķainus zālāju purvus, avotus, kas veido avotkalņus, un minerālvielām bagātus avotus, kā arī dažādus jūras piekrastes biotopus. Lielas platības aizņem paliēņu zālāji, kā arī teritorija ir nozīmīga kaļķainu mitru zālāju periodiski izžūstošās augsnes un kadiķu audžu saglabāšanai. Teritorijā kopā ir 33 ES nozīmes aizsargājamo biotopu veidi. Nacionālā mērogā tā ir otrā nozīmīgākā teritorija 6410 Mitru zālāju periodiski izžūstošās augsnēs aizsardzībai (14% no kopējās biotopa platības valstī). Rīgas apkārtnē Ķemeru Nacionālais parks ir nozīmīgākā Natura 2000 teritorija sešiem ES zālāju biotopu veidiem (5130, 6120*, 6270*, 6410, 6510 un 6530*) un otra nozīmīgākā teritorija aiz dabas lieguma "Svētes paliene" biotopu veida 6450 Paliēņu zālāji saglabāšanai. Ainavekoloģiski nacionālā parka dienvidaustrumu daļas zālāji saistīti ar Lielupes ieleju kā dabisko zālāju sugu izplatīšanās ekoloģisko koridoru, kas nozīmīgs gan Piejūras zemienes ģeobotāniskā rajona, gan Zemgales lidzenuma ģeobotāniskā rajona zālāju biodaudzveidības ilgtspējīgai saglabāšanai. Tādēļ šo zālāju saglabāšana un aizsardzība jāveic ciešā saistībā ar zālājiem Lielupes palienē dabas liegumos "Babītes ezers" un "Kalnciema pļavas".

Ķemeru Nacionālais parks veido nozīmīgu mitrāju – purvu, piejūras ezeru, pārmitro mežu un dabisko zālāju – kompleksu. Kaņieris iekļauts Ramsāres vietu sarakstā.

Ķemeru tīrelis ir viens no lielākajiem augstajiem purviem Latvijā, kas kopā ar Raganu, Zaļo un Slokas purvu ir viens no Latvijā nedaudziem sērūdeņu veidošanās apvidiem. Teritorijā ir daudz botāniski vērtīgu kaļķainu zālāju purvu, tostarp lielās platībās sastopamas dižās aslapes *Cladium mariscus* audzes. Teritorija ir bagāta ar retām, aizsargājamām augu sugām – piemēram, šeit ir viena no Latvijas lielākajām dzeltenās dzegužkurpītes *Cypripedium calceolus* populācijām, vairākas vietās sastopamas daudzskaitlīgas Lēzela lipares *Liparis loeselii* atradnes, te aug arī mūru sikpārde *Asplenium trichomanes*, Virdžīnijas ķekarparde *Botrychium virginianum*, purva dievkreslīņš *Euphorbia palustris*, meža silpūrene *Pulsatilla patens*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*, lielā brūnkāte *Orobancha elatior*, Igaunijas rūgtlape *Saussurea alpina* ssp. *Esthonica*, Slokas ezerā – jūras najāda *Najas marina* u. c.

Nacionālā parka meži, purvi, zālāji un ezeri, īpaši lielākie piejūras ezeri, sevišķi Kaņiera ezers, ir nozīmīgi putnu aizsardzībai. Te sastopama liela putnu sugu daudzveidība, nozīmīgākās ir sējas zoss *Anser fabalis*, baltpieres zoss *Anser albifrons*, dzērve *Grus grus*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, ūpis *Bubo bubo*, jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*, klinšu ērglis *Aquila chrysaetos*, lielais dumpis *Botaurus stellaris*, grieze *Crex crex* u. c.

Teritorija ir nozīmīga arī retām bezmugurkaulnieku sugām. Te konstatētas, piemēram, raibgalvas purvspāre *Leucorrhinia albifrons* un spilgtā purvspāre *Leucorrhinia pectoralis*, slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*, biežā perlamutrene *Unio crassus*, lielais mārslu zilēnītis *Maculinea arion*, priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorina punctata*.

Nacionālais parks ir nozīmīgs gludenās čūskas *Coronella austriaca* un sila ķirzakas *Lacerta agilis* aizsardzībai. Mežos mit vilki *Canis lupus* un lūši *Lynx lynx*, upēs un ezeros darbojas ūdrs *Lutra lutra*, sastopamas daudzas sikspārņu sugas, piemēram, diķa naktssikspārnis *Myotis dasycneme*, pundursikspārnis *Pipistrellus pipistrellus*, Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii* u. c. sugas.

2. Biotopu un sugu saglabāšanas apdraudējumi

- Būtisku negatīvu ietekmi rada pagātnē īstenotā mežu, purvu un dabisko zālāju nosusināšana.
- Dabisko zālāju un kaļķaino zāļu purvu aizaugšana neapsaimniekošanas dēļ.
- Paliņu zālāju eitrofīcēšanās ar biogēniem elementiem bagātu palu ūdeņu ietekmē.
- Mitru dabisko zālāju pārpurvošanās vietās, kur aizsērējušas un nedarbojas 20. gs. sākumā veidotās seklo grāvju sistēmas.
- Apbūves ekspansija, īpaši jūras piekrastē.
- Apmeklētāju radītā pārmērīgā antropogēnā slodze kāpu, mežu un purvu biotopos.
- Ūdeņu piesārņojums ar sadzīves notekūdeņiem.
- Intensīva lauksaimniecība teritorijas rietumu daļā (bieža pļaušana, pesticīdu lietošana).
- Mežu eitrofīkacija dabiskās sukcesijas ceļā, apdraudot oligotrofos mežu tipus.
- Invazīvo augu sugu izplatīšanās, pārsvarā ruderālos biotopos apdzīvotajās vietās un to tuvumā (Sosnovska latvānis *Heraclium sosnowskyi*, puķu sprīgane *Impatiens glandulifera*, Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*, blīvā skābene *Rumex confertus*, krokainā roze *Rosa rugosa*, pilādžlapu sērmūķšpireja *Sorbaria sorbifolia*, baltais grimonis *Swida alba* u. c.). No invazīvajām dzīvnieku sugām visā teritorijā izplatījusies Amerikas ūdele *Mustela vison*.

3. Aizsargājamo biotopu līdzšinējā apsaimniekošana un tās vērtējums

- Kopš 2004. gada teritorijā īstenoti plaši biotopu atjaunošanas un apsaimniekošanas darbi. Atjaunoti un apsaimniekoti galvenokārt dabiskie zālāji un purvi, mazāk citi biotopu veidi (saldūdeņi, meži).
- Pirmie lielākie darbi veikti LIFE programmas projekta „Mitrāju aizsardzība Ķemeru Nacionālajā parkā” (LIFE02 NAT/LV/008496) ietvaros laikā no 2004. līdz 2006. gadam. Šajā laikā īstenots pirmais Latvijas upju dabiskošanas – izlikumošanas projekts Slampes upē un atjaunots palu režīms Dundurplavās. Dundurplavās un Melnragu rikles pļavās atjaunota regulāra zālāju apsaimniekošana, pļaujot un noganot. 2004. gadā Dundurplavās izlaistas pirmās Heck govīs, vēlāk arī

Konik zirgi, kas kopš tā laika pastāvīgi ganās teritorijā. 2006. gadā govīs un zirgi ielaisti arī Lielupes pļavās lejpus Kalnciema tilta, kur tie visu gadu ganās teritorijā no Kaļķa gandrīz līdz Odiņiem. Papildus nogaišanai atsevišķi zālāju nogabali Lielupes krastā tiek pļauti, kā arī pakāpeniski katru gadu tiek iekoptas jaunas aizaugušas platības, atbrīvojot tās no krūmiem un niedru audzēm. Gadu gaitā pakāpeniski tiek iekopta mežmala Dundurplavās, to izganot – veidojas parkveida ainava, kāda, visticamāk, šajā vietā kādreiz ir bijusi. LIFE projekta ietvaros veikta purva atjaunošana Lielā Ķemeru tīreļa bijušajā kūdras ieguves vietā, paaugstinot ūdens līmeni. Te lielās platībās agrāko kūdras lauku un karjeru vietā atjaunojusies purvu veģetācija un daļēji applūduši seklūdeņu teritorija kļuvusi piemērota ligzdojošiem bridējputniem un migrējošiem putniem. LIFE projekta ietvaros atjaunotas Kaņiera slūžas, uzlabojot ūdens līmeņa regulēšanas iespējas, kā arī izlīdzināta mākslīgo salu – nozīmīgu ūdensputnu ligzdošanas vietu – virsma un fragmentēti niedrāju masīvi ap Riekstu salu.

- Lielākajās platībās atjaunoti un regulāri apsaimniekoti ir zālāju biotopi visā teritorijā, kuru apsaimniekošana uzsākta minētā LIFE projekta ietvaros un turpināta ar Agrovīdes maksājumu un LVAf finansētu projektu atbalstu. Veikta daudzu jau daļēji aizaugušu pļavu atkrūmošana un iekopšana, krūmu sakņu un augsnes virskārtas frēzēšana (stipri aizaugušās, niedrainās, ciņainās vietās), atjaunota regulāra pļaušana. Iekoptas vairākas kadiķu audzes, būtiski palielinot to platību. Atjaunotas daudzas botāniski vērtīgas kaļķainas pļavas periodiski pārmitrās augsnēs (Slokas un Čaukciema apkārtnē). Pļavu apsaimniekošanā kopš 2014. gada vismaz reizi gadā, iesaistot brīvprātīgos, tiek rīkotas siena talkas. Taču dažos zālajos apsaimniekošana pārtraukta, un tie pamesti aizaugšanai vietās, kur izdevumi pļaušanai ir lielāki par ieguvumiem vai pļaušanu apgrūpina pārlieku liels mitrums.
- Laika posmā kopš 2005. gada veikta kaļķainu zāļu purvu apsaimniekošana. Izcirsti krūmi zāļu purvos vairākās vietās Kaņiera krastā, Riekstu pussalā pļauta un savākta zāle. Darbu lielāko daļu ir īstenojis Ķemeru Nacionālā parka Fonds ar LVAf finansējumu, daļa kaļķaino purvu (pie Kaņiera, Raganu purvā) atkrūmoti LIFE programmas projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros.
- Kopš 2010. gada ar LVAf, Jūrmalas un Zivju fonda atbalstu veikta ūdensteču attīrīšana no sakritušajiem kokiem un aizsērējuma (Vēršupīte, Vecslocene), uzlabojot to caurtecī un funkcionalitāti. Vismaz daļēji tiek kontrolēta un ierobežota bebru darbība, kas rada applūdinājumu meliorētajās platībās ar grāvjiem, novācot aizsprostus un ierobežojot bebru skaitu tos medijot. Mazākās platībās īstenoti arī citi biotopu apsaimniekošanas darbi.

- LIFE programmas projekta „Ķemeru nacionālā parka hidroloģiskā režīma atjaunošana” (LIFE10 NAT/LV/000160) ietvaros 2017./2018. gadā īstenota Skudrupītes dabiskošana, atjaunojot meandrus, pārmitro mežu biotopu atjaunošana, aizsprostojot un aizberot grāvjus Ķemeru tīreļa rietumu malā, kā arī Zaļā purva hidroloģiskā režīma atjaunošana, likvidējot grāvju nelabvēlīgo ietekmi, kā arī novācot nosusināšanas dēļ izveidojušos koku apaugumu.

4. Apsaimniekošanas un aizsardzības prioritātes

- Dabisku procesu netraucēta norise dabiskajos, cilvēka maz ietekmētajos purvu un mežu biotopos, kā arī to sugu dzīvotnēs, kurām nepieciešama netraucēta, dabiska vide.
- Minerālūdeņu un ārstniecisko dūņu veidošanās procesu aizsardzība, lai apsaimniekošanas rezultātā netiktu ietekmēti teritorijas balneoloģiskie resursi.
- Dabisku vai dabiskam līdzīga hidroloģiskā režīma atjaunošana nosusināšanas ietekmētajos pārmitros mežos un purvos.
- Aizaugošu vai citādi degradēto (piemēram, bebra darbības ietekmēto, pārpurvoto) dabisko zālāju atjaunošana, kā arī citādi bioloģiski vērtīgo zālāju, kadiķu audžu un kaļķainu zāļu purvu atjaunošana, nodrošinot to turpmāku regulāru un atbilstošu apsaimniekošanu (pļaušanu, sienu vākšanu, nogaišanu, izvērtējot katrai platībai piemērotāko apsaimniekošanas veidu). Nacionālā mērogā prioritāri atjaunojami 5130 *Kadiķu audzes zālajos un virsajos*, 6410 *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs* un 6450 *Paliņu zālāji*.
- Dabisko zālāju sugām, biotopiem un to apsaimniekošanai optimāla hidroloģiskā režīma nodrošināšana (atjaunojot dabisku hidroloģisko režīmu, novācot un kontrolējot bebru aizsprostus, un vietās, kur tas nepieciešams, atjaunojot seklos agrāko laiku grāvjus utt.).
- Putniem labvēlīga aizsardzības režīma nodrošināšana (atbilstoši apsaimniekojot, nodrošinot kontroli u. c.) nozīmīgākajos mitrājos – Kaņiera ezerā un citos ezeros, purvos, dabiskajos zālajos, pārmitrajos mežos (piemēram, uzlabojot ezera un ligzdošanas biotopu stāvokli – regulāri atkrūmojot un pļaujot Kaņiera ezera salas, fragmentējot niedrāju masīvus, attīrot ezera dibenu no sedimentiem).
- Ūdensteču funkcionalitātes nodrošināšana, attīrot tās no pārlieku ūdensaugu aizauguma, piesērējuma, pielūzņojuma, bebru aizsprostiem un dabiskojot to gultni un tecējumu, zivju nārsta apstākļu uzlabošanu.
- Mežu un piekrastes biotopu stāvokļa, to strukturālās un sugu daudzveidības uzlabošana, atjaunojot vai atdarinot dabisko procesu norises (piemēram, eitrofīcētajos mežos pēc nepieciešamības izmantojot kontrolētu zemsedzes dedzināšanu).

- Invazīvo sugu ierobežošana un iznīcināšana.
- Antropogēnās slodzes mazināšana intensīvi apmeklētās vietās.
- Sugu un biotopu aizsardzības un plūdu novēršanas prasību līdzsvarošana un ievērošana nacionālā parka un nacionālās nozīmes plūdu riska teritorijas pārklājuma zonā.

5. Nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi

5.1. Vispārīgi pasākumi

- Izstrādāt un ieviest jaunu dabas aizsardzības plānu.
- Iznīcināt invazīvās sugas un ierobežot to tālāku izplatīšanos, novērst šo sugu izplatīšanos jau agrīnā ieviešanās stadijā.
- Uzturēt tūrisma maršrutus un tajos ierīkoto infrastruktūru (laipas, takas, kāpnes, barjeras, informācijas stendus u. c.) un atjaunot to pēc nepieciešamības.
- Turpināt iesāktu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringu dabiskajos zālajos, purvos un mežos.
- Dabisko zālāju biotopu savienotība ir augsta tikai Lielupes palienē, tādēļ pārējās teritorijās pēc iespējas jāpalielina dabisko zālāju platība (atjaunojot vēsturiskās zālāju teritorijas, kas pašlaik ir aizaugušas ar mežu un krūmāju) un jāseko līdzi sugu populāciju stāvoklim, lai novērstu sugu lokālu izmiršanu.

5.2. Specifiski pasākumi

5.2.1. Sugas

- Meža silpuresnes populāciju veido 200–300 indivīdi, populācijas stāvoklis ir slikts. Dzīvotnes saglabāšanai reizi piecos gados veikt kontrolētu meža zemsedzes dedzināšanu 8,5 ha platībā (191. kvartāla 15. nogabals, 105. kvartāla 11. nogabals, 106. kvartāla 13. nogabals).
- Igaunijas rūgtlapes dzīvotnes saglabāšanai veikt aizaugošu dabisko zālāju atjaunošanu, izcērtot krūmus, pēc nepieciešamības frēzējot krūmu saknes un augsnes virskārtu (1. kvartāla 4. nogabals). Regulāri pļaut, savācot sienu, izcirst krūmu atvases. Apsaimniekojamā platība – 0,5 ha.
- Gludenās čūskas populāciju veido 100–150 indivīdi, populācijas stāvoklis – labs. Atbilstoši sugas aizsardzības plānam, periodiski (vismaz reizi piecos gados) izcirst krūmus gar Slokas ezera–Kūdras ceļu (2,5 km), uzlabot biotopus krājas kopšanas circes veidā (21,5 ha), vienojoties ar zemes īpašniekiem.
- Griezes populāciju teritorijā veido 112–118 pāri, stāvoklis – nepietiekams. Sugas dzīvotnes saglabāšanai jāatjauno ar krūmiem aizaugušie zālāji (krūmu izcirstāna,

krūmu sakņu frēzēšana un regulāras apsaimniekošanas atjaunošana) Siliņu pļavās 15 ha platībā. Reizi gadā nepieciešams nopļaut 660 ha ar siena novākšanu Odiņu-Pavasaru polderī (privātipašumi), Kašķu purva pļavās, Sumragu pļavās, Siliņu pļavās.

- Dienas plēsīgajiem putniem (klinšu ērglis, jūras ērglis) veikt piebarošanu ziemas sezonā un uzstādīt mākslīgās

ligzdvietas.

- Ūpim uzstādīt mākslīgās ligzdvietas (ziemas sezonā, pēc nepieciešamības).
- Kaijveidīgie ūdensputni un piles – to populāciju stāvoklis nacionālajā parkā vērtējams kā nepietiekams. Reizi gadā vai divos atbrīvot mākslīgās salas no apauguma – Kaņieris, Sahalines diķis (kopējā platība – 3,8 ha).

5.2.2. Biotopi

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	1315,9	3,6	Labā, nepietiekama.	Neiejaukšanās. Mazināt eitrofikāciju (kontrolēta zemesdedzināšana) – pēc nepieciešamības.	Atbilstoši Latvijas Dabas fonda meža biotopu inventarizācijas 2012. un 2015. gada rezultātiem.	1315,9
9020*	Veci jaukti platlapju meži	444,3	1,2	Labā.	Neiejaukšanās.		444,3
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	26,4	<1	Labā.	Neiejaukšanās.	26,4	
9070	Meža ganiņas	~100	<1	Labā.	Turpināt ganišanu mežā (noslēdzot zemes nomas līgumu) un mežmalās pie Dundurpļavām un Melnragu rīkles.	100	
9080*	Staignāju meži	1424,0	3,9	Labā, nepietiekama, slikta.	Neiejaukšanās. Atjaunot hidroloģisko režīmu. Nojaukt bebru veidotos aizsprostus, ierobežot bebru populāciju.	100	1424,0
9160	Ozolu meži	6,5	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās. Atēnot vecos ozolus.	1	5
9180*	Nogāžu un gravu meži	8,2	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		8,2
91D0*	Purvaini meži	2143,3	5,9	Labā, nepietiekama.	Neiejaukšanās. Atjaunot hidroloģisko režīmu.	100	2143,3
91E0*	Aluviāli meži	220,9	<1	Labā, nepietiekama.	Neiejaukšanās.		220,9
7110*	Aktīvi augstie purvi	5844	16,2	Labā, nepietiekama, slikta.	Neiejaukšanās. Atjaunot hidroloģisko režīmu un izcirst kokus (Raganu purva A daļa).	450	5844

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
7120	Degradēti augstie purvi	887,6	2,4	Slikta.	Atjaunot hidroloģisko režīmu (Ķemeru tīreļa A mala). Izcirst kokus nosusinātajās purva daļās (Ķemeru tīreļa R daļa), atkārtot reizi 15 gados.	55 200	
7140	Pārejas purvi un sliekšņi	172	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		172
7150	<i>Rhynchosporion albae</i> pioniersabiedrības	0,58	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		0,58
7160	Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	0,6	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		0,6
7210*	Dižās aslapes audzes	105,1	<1	Labā.	Neiejaukšanās. Izcirst krūmus, pļaut ar siena savākšanu vietās, kur prioritāte ir biotops 7230 <i>Kaļķaini zāļu purvi</i> (ja dižā aslake pārņem purvu, tā uzskatāma par ekspansīvu sugu). Izpilde kompleksi ar biotopa 7230 <i>Kaļķaini zāļu purvi</i> apsaimniekošanu.		100,1 5
7220*	Avoti, kas izgulsnē avotkalņus	6	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		6
7230	Kaļķaini zāļu purvi	33,8	<1	Nepietiekama.	Izcirst krūmus, atkārtoti izcirst krūmu atvases un jaunus kokus, pļaut lakstaugus ar siena savākšanu. Kaņiera ezera krastī, Zvejnieku tīrelis, Zālā purva A daļa, Raganu purvs, Slokas mikroliegums (reizi gadā vai vismaz reizi trīs gados).		33,8
6210	Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	1,6	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,0	1,6
6230*	Vilkakūlas zālāji	1	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	1-1,5	1-1,5
6270*	Sugām bagātas ganiņas un ganiņas pļavas	6	<1	Slikta.	Atjaunošana (Čaukciems, Kūdra). Uzturēšana.	0,4	6
6410	Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	97	<1	Labā, nepietiekama, slikta.	Atjaunošana (Slokas mikroliegums). Uzturēšana.	0,6	60

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
6430	Eitrofas augsto lakstaugu audzes	6,5	<1	Labā.	Neiejaukšanās (upju krastos ar dabisku palu režīmu). Uzturēšana kompleksi ar biotopa 6450 <i>Palieņu zālāji</i> apsaimniekošanu – pēc nepieciešamības izcirst krūmus, pļaut un noganīt.		4 2,5
6450	Palieņu zālāji	156	<1	Labā, nepietiekama, slikta.	Atjaunošana (Lielupes paliene). Uzturēšana.	96	130
6510	Mēreni mitras pļavas	175	<1	Labā.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,0	175
6530*	Parkveida pļavas un ganības	0,6	<1	Labā, nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,6	0,6
5130	Kadiķu audzes zālājos un virsājos	4,3	<1	Labā.	Atjaunošana (Dzirkaļi, Kaņiera ezera krasti, Jaunslavieši). Uzturēšana.	1	4,3
3260	Upju straujtecēs un dabiski upju posmi	9	<1	Nepietiekama.	Izvākt pārlietu lielu ūdensaugu aizaugumu, koku sagāzumus, kas apgrūtina ūdens caurplūdi, pielūzņojumu (atkritumus), bebru aizsprostus, ierobežot bebru skaitu (Vēršupīte, Slocene, Vecslocene, Slampe, Skudrupīte u.c.). Dabiskot iztaisnoto un mākslīgi rakto upju tecējumu un daudzveidot ūdens noteku gultnes (Kauguru kanāls, Slampe, Skudrupīte). Uzlabot upes nēģa nārsta apstākļus, vienlaikus veidojot straujteču posmus Kauguru kanālā (veidojot ar rupju granti un oļiem klātus gultnes posmus).	Vismaz 500 m upes posma.	9, pēc nepieciešamības
3160	Distrofi ezeri	64	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		64
3150	Eitrofi ezeri	58	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		58
3140	Ezeri ar mieturajņu augāju	1205	3,3	Nepietiekama.	Neiejaukšanās. Fragmentēt niedrāju reizi 10 gados. Izvākt sedimentus no Slocenes ietekas rajona.	20 10	1175

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
2320	Piejūras zemienes smiltāju lidzenumu sausi virsāji	1,8	<1	Slikta.	Izcirst krūmus (reizi 3-5 gados).	1,8	
2180	Mežainas piejūras kāpas	791	2,2	Labā, nepietiekama.	Retināt koku stāvu blīvumā 60-80 gadus vecajās priežu mežaudzēs jūras piekrastē (Gausā jūdze). Retināt koku stāvu, atēnojot vecās priedes – dižkokus Jaunķemeros un Gausajā jūdzē pie Ragaciema. Veikt kontrolēto dedzināšanu Kaugurrozē.	150 20 5	
2130*	Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas	1,8	<1	Slikta.	Izcirst un „ravēt” priedes, radīt mērenus zemsedzes traucējumus reizi dažos gados.	1,8	1,8
2120	Priekškāpas	18	<1	Slikta.	Aizvākt antropogēnās darbības radīto piesārņojumu (sastumtās aļģes u.c.), ierobežot invazīvās un ekspansīvās augu sugas. Neiejaukšanās.	2	16
2110	Embrionālās kāpas	11	<1	Slikta.	Neiejaukšanās.		11
1640	Smilšainas pludmales ar daudzgadīgu augāju	4	<1	Slikta.	Neiejaukšanās.		4
1310	Viengadīgu augu sabiedrības dūņainās un zemās smilšainās pludmalēs	0,1	<1	Slikta.	Neiejaukšanās.		0,1
1210	Viengadīgu augu sabiedrības uz sanesumu joslām	0,3	<1	Slikta.	Neiejaukšanās (negrābjot un nepārveidojot sanesumus no pludmales uz mežmalu).		0,3

Atjaunojamajos parkveida zālajos (potenciāls biotops 6530* *Parkveida pļavas un ganības*) jāizcērt krūmi un koki, kas ieauguši veco, klajumos augušo koku lapotnēs (jāizcērt pakāpeniski); nākamajos gados atkārtoti jāizcērt lapu koku atvases, jānogana. Potenciāla biotopa atjaunošanas vieta – meža masīva mala austrumos no Dundurplavām un Melnragu rīkles pļavām. Apsaimniekošana jāveic kompleksi ar biotopu 9070 *Meža ganības*.
Jau atjaunotajās kadiķu audzēs regulāri jāizcērt krūmi un atvases reizi gadā vai vismaz reizi divos gados, regulāri jāpļauj vai jānogana lakstaugu stāvu (Čaukciems, Riekstu sala, Riekstu pussala, Niedru laipas malās).

1. Teritorijas īss raksturojums

DIBINĀŠANAS GADS: 2007.

ATRAŠANĀS VIETA: Rēzeknes novada Mākoņkalna, Čornajas, Kaunatas un Lūznavas pagasti; Dagdas novada Andzeļu, Andrupenes un Ezernieku pagasti; Ludzas novada Rundēnu pagasts.

PLATĪBA: 59 615 ha.

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS: izstrādāts 2009. gadā (2009–2019).

LIKUMS: Rāznas nacionālā parka likums (02.11.2006.).

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMI: Ministru kabineta 2007. gada 26. jūnija noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Rāznas Nacionālais parks ir izveidots, lai saglabātu Rāznas ezera un tā apkārtnes sugu un biotopu daudzveidību, teritorijas kultūrvēsturiskās un ainaviskās vērtības, kā arī veicinātu dabas tūrisma un ekoloģisko izglītību. Nacionālā parka atslēgas elements ir Rāznas ezers, kā arī daudzie šajā apvidū sastopamie ezeri – tie kopā ar mežiem ir bioloģiski nozīmīgākās teritorijas nacionālā parka ainavu struktūrā. Meži, aizņemot gandrīz pusi no nacionālā parka teritorijas, daudzviet pilda arī buferzonas funkcijas ap ezeriem, kas, savukārt, veido ainaviski jutīgākās teritorijas parkā. Nacionālajā parkā atrodas 37 ezeri, kuru platība pārsniedz 10 ha, kopumā ap 16% no teritorijas klāj ūdeņi. Īpaši savdabīgs ir Ežezers – Baltijā salām bagātākais ezers, tajā ir 33 līdz 36 salas. Ezera salas, pussalas un krasti vietām klāti ar ozolu mežiem, kas kopumā Latgalē ir reti sastopami. Ežezers un tā apkārtnē ir aizsargāti jau kopš 1928. gada – tā ir visilgāk aizsargātā dabas teritorija Rāznas Nacionālajā parkā. Apvidū starp Rāznas ezeru un Ežezera raksturīgs īpaši izteiksmīgs reljefs un vairākas pauguru virsotnes, piemēram, Lielais Liepu kalns, Dzerkaļu kalns, Dubuļu kalns, Mākoņkalns.

Nacionālā parka dabas vērtības ir attīstījušas un saglabātas ciešā dabas procesu un cilvēka saimnieciskās darbības mijiedarbībā. Cilvēku darbības ietekmē veidojusies augstvērtīga mozaikveida ainava, daudzveidīgi dabiskie zālāji, kas lielākoties izmantoti ganīšanai. Daļa no tiem, sarūkot apsaimniekošanas intensitātei, ir aizauguši, līdz ar to palielinās to fragmentācija.

Valsts mērogā Nacionālais parks ir viena no piecpadsmit nozīmīgākajām Natura 2000 teritorijām biotopu veida 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas* aizsardzībai (3% no kopējās biotopa platības Natura 2000 teritorijās). Gan dabiskie zālāji, gan ilggadīgāsietie zālāji un atmatas ir nozīmīga mozaikveida

ainavas daļa kā griezes *Crex crex* nozīmīgākā dzīvotne un mazā ērgļa *Aquila pomarina* barošanās vieta. Līdz šim nacionālajā parkā zināmi tikai 233 ha ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu. Taču kopējais ilggadīgo zālāju un vecu atmatu, kas potenciāli var veidoties par ES nozīmes aizsargājamiem zālāju biotopiem, īpatsvars teritorijā ir ievērojams. Ainavu ekoloģiskajā plānā vērtēts, ka tas ir vismaz 8359 ha, un 2009. gada dabas aizsardzības plānā ir norādīti 1789 ha ilggadīgo zālāju, kas ir potenciāli vērtīgi. Ainavekoloģiski nacionālais parks ir vienīgā dabisko zālāju aizsardzībai nozīmīgā kodolzona Latgales augstienes centrālajā daļā, kā arī būtiska daļa no Austrumeiropā nozīmīga sugu izplatīšanās ekoloģiskā koridora, ko veido augstieņu rinda ziemeļu-dienvidrietumu virzienā sākot no Otepē un Hānjas augstienes Igaunijā, turpinoties kā Alūksnes, Latgales, Augšzemes augstiene Latvijā, Augštaitijas, Dzūkijas, Sūduvas augstiene Lietuvā un beidzoties kā Suvalku augstiene Polijā.

Kopumā nacionālā parka teritorija nav blīvi apdzīvota, tāpēc lielās platībās var noritēt dabiskie procesi, kas ir svarīgi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. Dabiskas vērtības ir platlapju un slapjie meži, atsevišķi sausieņu meži, ezeri, upju un ezeru palienes, kā arī purvi un ar šīm dzīvotnēm saistītās sugu sabiedrības.

Līdz šim nacionālajā parkā uzskaitītas piecas ķērpju, trīs sūnu, divas mieturaļģu un 34 vaskulāro augu retas un aizsargājamas sugas. Nozīmīgākās ir meža silpurne *Pulsatilla patens*, Lēzela lipare *Liparis loeselii*. Ezeros sastopama Dortmana lobēlija *Lobelia dortmanna*, lokanā najāda *Najas flexilis*, jūras najāda *Najas marina* un mieturu hidrilla *Hydrilla verticillata*. Vairākās salās konstatēta zaļā divzobe *Dicranum viride*. Kopumā nacionālajā parkā ir konstatētas 18 retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, nozīmīgākās

ir slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*, zaļā dižspāre *Aeshna viridis*, spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, platā airvabole *Dytiscus latissimus*, zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*. Ezeros mit ievērojams daudzums zivju sugu, no aizsargājāmām sugām te sastopamas divas – sīga *Coregonus lavaretus* un repsis *Coregonus albula*. Tāpat nacionālajā parkā sastopamas arī piecas aizsargājamo rāpuļu un abinieku sugas. Kopš 2006. gada nacionālajā parkā veikti īpaši aizsargājamā sarkanvēdera ugunkrupja *Bombina bombina* reintrodukcijas pasākumi. Nozīmīgs ir arī brūnais varžukrupis *Pelobates fuscus*, kas ir reta suga gan Latvijā, gan Eiropas mērogā.

Nacionālajā parkā uzskaitītas 44 retas un aizsargājamas putnu sugas. Teritorijā ligzdo liels skaits griežu un brūno čakstu *Lanius collurio*. Lauksaimniecības zemes barošanās nolūkā izmanto mazais ērglis *Aquila pomarina*. Rāznas ezers ir atzīta par trešo labāko ligzdošanas vietu Latvijā lielajam dumpim *Botaurus stellaris*. Citas nozīmīgas sugas ir mežirbe *Bonasa bonasia*, pļavu lija *Circus pygargus*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*, melnais zīriņš *Chlidonias niger*, sila cīrulis *Lullula arborea*, ķīķis *Pernis apivorus*, rubenis *Tetrao tetrix*, baltmugurdzenis *Picoides leucotos*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, vidējais dzenis *Picoides medius*, apodziņš *Glucidium passerinum*, meža balodis *Columba oenas*. No parkā sastopamajiem zīdītājdzīvniekiem ar augstu dabas aizsardzības nozīmi ir lūsis *Lynx lynx*, vilks *Canis lupus* un ūdrs *Lutra lutra*, kā arī sikspārņi, piemēram, diķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme*. Kopumā nacionālajā parkā konstatētas 15 aizsargājamas zīdītāju sugas.

2. Biotopu un sugu saglabāšanas apdraudējumi

- Mežu bioloģisko daudzveidību būtiski apdraud intensīva mežizstrāde visā nacionālā parka teritorijā.
- Pārmitro meža biotopu pastāvēšanu slapjos meža tipos apdraud meliorācija, ceļu būves, kas nosusina mežus un izmaina mikroklimatu un sugu sastāvu tajos.
- Invazīvās sugas Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskyi* izplatīšanās.
- Dabisko zālāju sugu daudzveidību un biotopu platību un kvalitāti apdraud biotopu savienotības samazināšanās ekstensīvās lauksaimnieciskās prakses panikuma dēļ reģionā – notiek neregulāra pļaušana un nepietiekama noganīšana, kā arī apmežošana vai to aizaugšana ar krūmiem un kokiem. Ilggadīgo zālāju un atmatu aizaugšana neapsaimniekošanas dēļ, retāk arī uzāršana un

apbūve samazina potenciālu teritorijā palielināt ES nozīmes aizsargājamo zālāju platību un samazināt to fragmentāciju.

- Ezeru eitrofikācija, kas izraisa to aizaugšanu. Galvenokārt šo procesu izraisa izkliedētā barības vielu ieplūde ezerā no lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās darbības, kā arī no ezeru krastos esošo apdzīvoto vietu komunālajiem notekūdeņiem.
- Notiekošā un potenciālā derīgo izrakteņu ieguve.
- Ezeru krastu apbūve var negatīvi ietekmēt ūdeņu piekrastes biotopus, arī ainavu.
- Traucējumu ietekme Ežezera salās un Pīloru ozolu audzē, dažāda veida veģetācijas bojājumi, ugunsgrāku kurināšana un piesārņojums ar sadzīves atkritumiem.
- Jūraskraukļu *Phalacrocorax carbo* kolonijas negatīvā ietekme uz aizsargājamiem meža biotopiem ezeru salās.
- Antropogēnās slodzes pieaugums tūristu iecienītajos apskates objektos Lielajā Liepu kalnā, Mākoņkalnā.

3. Aizsargājamo biotopu līdzšinējā apsaimniekošana un tās vērtējums

- Pīloru ozolu audzē veikta pameža izciršana, lai padarītu to skrajāku un caurskatāmāku apmeklētājiem (pasākums nav vērst uz biotopa aizsardzību).
- Skujkoku mežos uz osveida reljefa formām LIFE programmas projekta “Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros 2015. gadā 2 ha platībā izcirstas egles, 1 ha veikta augsnes skarifikācija, kā arī Ruiša pūķgalves *Dracocephalum ruyschiana* atradnē 1 ha platībā uz nogāzes izcirstas egles, uzlabojot gaismas apstākļus. Pasākumu ietekme uz sugām ilgtermiņā jāvērtē pēc dažiem gadiem.
- Veikta ezera piekrastes daļas izpļaušana, ūdensaugu aizauguma samazināšana, atsevišķās vietās uzlabojot piekļuvi un pārredzamību.
- 2014. gada LAD statistikas dati par zālāju apsaimniekošanu LAP agrovides pasākumā “BDUZ” liecina, ka dabiskie zālāji šīs programmas ietvaros apsaimniekoti vairāk nekā pusē no to platības. Biotopu vidi 6510, 6270*, 6450 un 6120 apsaimniekoti līdz pat 63–92% no to pašlaik zināmās platības, bet biotopu veids 6210 tikai 39% no platības.
- 2017. gadā biotopā 9060 *Skujkoku meži uz osveida reljefa formām* vairākos parauglaukumos veikta zemsedzes sūnu un nobiru slāņa noņemšana ar rokas darbarīkiem, lai radītu piemērotus apstākļus gaismas prasīgo sugu dzīvotnēm.

4. Apsaimniekošanas un aizsardzības prioritātes

- Teritorijai raksturīgā reljefa, mozaikveida un vienlaidus ainavu un biotopu kompleksa un tā saglabāšana vismaz pašreizējā kvalitātē.
- Tūrisma attīstības plāna ieviešana un atpūtas, ekonomisko un dabas aizsardzības interešu sabalansēšana.
- Rāznas ezera ūdens līmeņa regulēšana tikai atbilstoši ezera apsaimniekošanas (eksploatācijas) noteikumiem.
- Bioloģiski vērtīgo meža platību dabiska attīstība, veicinot un saglabājot aizsargājamo meža biotopu un tiem raksturīgo sugu labvēlīgu aizsardzības stāvokli.
- Platlapju mežu veidošanās sekmēšana piemērotos apstākļos.
- Nacionālā parka teritorijai tipisko skujkoku mežu uz osveida reljefa formām atjaunošana.
- Uzturēt dabisko zālāju biotopus labvēlīgā aizsardzības stāvoklī vismaz pašreizējā to platībā (233 ha) un palielināt to kopējo platību vismaz līdz 3250 ha. Nacionālā mērogā prioritāri atjaunojamas 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas*.
- Nodrošināt teritorijas kā dabisko zālāju sugu izplatīšanās ekoloģiskā koridora nozīmi.
- Bebru ietekmes mazināšana, neļaujot aizsprostot iztekas no ezeriem un applūdināt augstvērtīgus upju posmus, kur gultne dominē oļi, grants, akmeņi.
- Purvu biotopu dabiska attīstība, nodrošinot optimālu hidroloģisko režīmu.
- Nacionālā parka ezeru piekrastes ekosistēmu saglabāšana un saldūdens biotopu eutrofikācijas mazināšana, nodrošinot ainavas, aizsargājamā saldūdens biotopa aizsardzību un labvēlīgu dzīves vidi ezeros un to piekrastēs mītošajām aizsargājamo putnu, bezmugurkaulnieku, zīdītāju un zivju sugām, t.sk. istenojot pasākumus biogēnu ieplūdes samazināšanai vai novēršanai ezeros saldūdens biotopu kvalitātes nepasliktināšanai.

5. Nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi

5.1. Vispārīgi pasākumi

- Uzturēt teritorijas kultūrainavas mozaīku, veidojot un uzturot skatu atvērumus Tūrisma attīstības plānā noteiktajās vietās.
- Izpētīt Maltas upes augšteci, izstrādāt ekoloģiski pamatotu Maltas augšteces gultnes attīrīšanas būvprojektu un to realizēt.
- Veidot un uzturēt jaunas atpūtas vietas pie ezeriem ar atbilstošu infrastruktūru un atkritumu savākšanu.

- Kartēt aizsargājamus biotopus, atbilstoši jaunākajai metodikai.
- Ierobežot un iznīcināt Sosnovska latvāņa audzes un nodrošināt regulāru tā izplatības monitoringu, nekavējoši iznīcināt no jauna ieviesušos augus.
- Izstrādāt un ieviest dabisko zālāju atjaunošanas un aizsardzības plānu. Plānā jāietver: visu pašreiz zināmo dabisko zālāju stāvokļa inventarizācija un atjaunošanas plānojums, potenciāli atjaunojamo vēsturisko zālāju teritoriju (20. gs. vidus) un potenciāli par dabiskiem zālājiem veidojamu vecu kultivētu zālāju un atmatu (potenciālie ES nozīmes zālāju biotopi) inventarizācija un atjaunošanas plānojums vismaz 3000 ha platībā (nozīmīgākās inventarizējamās teritorijas ir norādītas 2009. gada dabas aizsardzības plāna ieteicamo apsaimniekošanas pasākumu kartē un ainavu ekoloģiskajā plānā⁵); zālāju apsaimniekošanu veicinoši sabiedrisko attiecību pasākumi (piemēram, balva par labāk apsaimniekoto zālāju); bioloģisko daudzveidību veicinošas zālāju apsaimniekošanas popularizēšana.
- Ierobežot jūraskraukļu kolonijas.
- Eitrofikācijas procesu palēnināšanai veicināt Rāznas un Ežezera ienākošo notekūdeņu kvalitātes uzlabošanu, ieviešot jaunas tehnoloģijas un uzlabojot esošās.
- Veikt pētījumus Rāznas ezerā, lai noskaidrotu niedru pļaušanas ietekmi uz ezera trofisko stāvokli un ietekmi uz lielo dumpju populāciju.

⁵ ELLE 2009. Ainavu ekoloģiskais plāns Rāznas nacionālajam parkam. Gala atskaite. SIA Estonian, Latvian & Lithuanian Environment. Rīga

5.2. Specifiski pasākumi - biotopi

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
91D0*	Purvaini meži	1496,4	2,5	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		1496,4
91E0*	Aluviāli meži	451,8	<1	Slikta.	Neiejaukšanās.		451,8
9180*	Nogāžu un gravu meži	73,5	<1	Slikta.	Neiejaukšanās.		73,5
9160	Ozolu meži	22,1	<1	Laba.	Neiejaukšanās.		22,1
9080*	Staignāju meži	223,0	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		223,0
9060	Skujkoku meži uz osveida reljefa formām	55,0	<1	Slikta.	Neiejaukšanās. Izcirst egļu paaugu un 2.stāvu. Veikt kontrolētu dedzināšanu.	15,0 10,0	35,0
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	33,4	<1	Laba	Neiejaukšanās		33,4
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	287,5	<1	Nepietiekama līdz sliktai.	Neiejaukšanās		287,5
9000	Potenciāls aizsargājams meža biotops	185,5	<1	-	Neiejaukšanās. Dabiskot audzes struktūru, mazināt egļu piemistrojumu (skujkoku mežos uz osiem).	90,0	98,5
7160	Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	0,5	<1	Laba.	Neiejaukšanās.		0,5
7140	Pārejas purvi un sliktņņas	0,03	<1	Laba.	Neiejaukšanās.		0,03
7110*	Aktivi augstie purvi	204,9	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		204,9
6510	Mēreni mitras pļavas	19,80	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	1,5	19,8
6450	Palieņu zālāji	67,93	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	13,6	67,9
6430	Eitrofās augsto lakstaugu audzes	12,18	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	Jāprecizē.	0,0
6270*	Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	119,04	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	23,7	119,0
6230*	Vilkakūlas zālāji	Jāprecizē.	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	Jāprecizē.	Jāprecizē.

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas ekspertu vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
6210	Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	14,02	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	8,6	14,0
6120*	Smiltāju zālāji	0,59	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,0	0,6
6000	Atjaunojami zālāji	3000,0	5,0	-	Atjaunošana. Uzturēšana.	3000,0	3000,0
4030	Sausi virsāji	15,78	<1	Nepietiekama.	Mazināt aizaugumu ar kokiem un krūmiem, atkārtot pēc nepieciešamības.	15,78	
3260	Upju straujteces un dabiski upju posmi	30,0	<1	Nepietiekama.	Atjaunot straujteces, izvācot koku sagāzumus, nojaucot bebru aizsprostus straujteču posmos, kā arī platībās, kur uzpludinājums apdraud zālāju un mežaudžu kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. Attīrīt Maltas augšteci. Nodrošināt dabisku ūdens plūsmu starp ezeriem, kur konstatēta bebru ietekme vai kur ezeru caurtekas aizaugušas un nefunkcionē.	3,0	
3150	Eitrofi ezeri	7260,12	<1	Nepietiekama līdz laba.	Uzturēt un labiekārtot peldvietas rekreācijas slodzes mazināšanai. Uzturēt un paplašināt bioloģiski vērtīgo smilšaino un oljaino ezera sekliūdēns daļu ar nenaslēgtu veģetāciju Ežezērā, Rāznas, Olovecas, Bižas un Zosnas ezeros. Izplaut virsūdens ūdensaugus vietās, kur tie pāraug mieturalģu audzes Rāznas, Olovecas, Kaunatas, Bižas (Rundēnu pagasts), Idzepoles, Salāja ezeros, kā arī Ežezērā.	2,0	Pēc nepieciešamības. Pēc nepieciešamības.

Slīteres Nacionālais parks (LV0200300)

1. Teritorijas īss raksturojums

DIBINĀŠANAS GADS: 2000. (no 1923. līdz 1957. dabas pieminekļi, līdz 2000. gadam Slīteres valsts rezervāts).

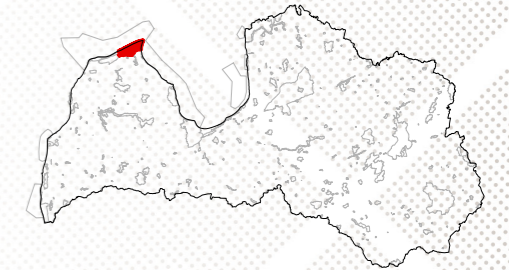
ATRAŠANĀS VIETA: Dundagas novada Dundagas un Kolkas pagasts.

PLATĪBA: 16 414 ha.

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS: izstrādāts 2009. gadā (2010–2020).

LIKUMS: Slīteres nacionālā parka likums (22.01.2015.).

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMI: Ministru kabineta 2016. gada 29. novembra noteikumi Nr.751 „Slīteres nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Slīteres Nacionālais parks atrodas Kurzemes ziemeļu daļā, Baltijas jūras un Rīgas līča krastos. Slīteres Nacionālā parka teritorija gan biotopu, gan sugu daudzveidības ziņā ir viena no bagātākajām teritorijām Latvijā un Eiropā. Lielo daudzveidību nosaka ģeoloģiskie, hidroloģiskie un klimatiskie apstākļi. Tas aptver 30–50 m augstu Baltijas ledus ezera senkrasta – Slīteres Zilo kalnu krauju, kurā aug izcili, ar sugām bagāti dabiski platlapju meži. Īpaša dabas vērtība ir kangaru un vīgu kompleks – līdz vairākiem kilometriem garas kāpu grēdas (kangari) mijas ar šaurām, pārpurvotām iepakām (vigām), galvenokārt zemajiem purviem. Zilo kalnu pakājē plešas abraziņas līdzinās ar dabiskiem pārmītiem mežiem un Bažu purvs – piejūras tipa augstais purvs, kas saplūst ar kangaru un vīgu kompleksu. Nacionālā parka neatņemama sastāvdaļa ir jūras piekraste ar smilšainu liedagu un atklātām kāpām, stāvkrastiem, kāpu mežiem un sausieņu pļavām. Nacionālais parks ir nozīmīga putnu koncentrēšanās un atpūtas vieta migrācijas periodā.

Piekrastē, kur vēsturiski veidojušies vairāki libiešu zvejniekiemi, iedzīvotāju pamatnodarbošanās ir bijusi zvejniecība un zemkopība. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir sarukušas un pašlaik aizņem tikai 0,7% no parka teritorijas. Liecības par agrāko lauku saimniecības veidiem glabā senās ganības un tālās pļavas – Dāvida pļava, Tamnītes un Zvejnieku pļavas. Tās ir ļoti nozīmīgas gan dabas daudzveidībai, gan kā kultūrvēsturisks mantojums. Kopumā dabiskie zālāji nacionālā parka teritorijā ir nelieli, tomēr tie valsts mērogā nozīmīgi biotopu veidu 6120* *Smiltāju zālāji*, 6230* *Vilkakūlas (tukšaiņu) zālāji* un 6410 *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs* saglabāšanai. Kopā ar aizsargājamām teritorijām “Oviši” un “Ances purvi un meži” tie veido nozīmīgāko dabisko zālāju saglabāšanas kodolzonu Ziemeļkurzemē.

Slīteres Nacionālā parka mežus veido plašs maz apdzīvots, ilgstoši maz ietekmēts meža masīvs, kam raksturīga augsta bioloģiskā daudzveidība – sevišķi meži Slīteres Zilo kalnu kraujā un tās pakājē, kā arī Zviedru meža masīvā. Cilvēka darbības negatīva ietekme uz mežu un purvu ekosistēmām ir 20. gs. laikā veiktajiem nosusināšanas darbiem.

Nacionālā parka rezervāta zonā noris dabiskie ekosistēmu attīstības procesi. Pēc 20. gs. 60. gadu lielajām vētrām nolauztie koki (~100 ha platībā) netika izvākti, un mežs atjaunojās dabiski. Savukārt Bažu purvā pilnīgi netraucēta ekosistēmu attīstības gaita tiek nodrošināta pēc 1992. gada meža ugunsgrēka – nodegušie koki tika atstāti, un norit dabiska meža un purva atjaunošanās.

Nacionālajā parkā sastopamas daudzas retas, aizsargājamas sugas. No purviem visbagātākie ir pārejas purvi un kaļķainie zaļu purvi. Vigās sastopami retumi ir, piemēram, vidējā rasene *Drosera intermedia*, Lēzela lipare *Liparis loeselii*, brūnganais baltmeldrs *Rhynchospora fusca*, spurainā dzīparene *Paludella squarrosa*, spidīgā āķīte *Hamatocaulis vernicosus*, ieliektā rikardija *Riccardia incurvata*, bet mežos atrodama dzeltenā dzegužkurpīte *Cypripedium calceolus*, zaļā buksbaumija *Buxbaumia viridis* un zaļā divzobe *Dicranum viride*. Avoksnājos retākās sugas ir tūbainā avoksne *Philonotis tomentella*, birtalu lāpstīte *Scapania nemorea*, viļņainā lāpstīte *S. undulata*. Jūras piekrastē nozīmīgas sugas ir Lēzela vīrcle *Linaria loeselii*, jūrmalas dedestīņa *Lathyrus maritimus*, sarkanā cefalantēra *Cephalanthera rubra*, smiltāja nelķe *Dianthus arenarius*. Kopumā Slīteres Nacionālā parka daudzveidīgajās ekosistēmās uzskaitītas 88 aizsargājamās vaskulāro augu sugas un 53 sūnu sugas. Ļoti liela ir ķērpju daudzveidība – līdz šim konstatētas 200 ķērpju sugas, tajā skaitā daudzi retumi.

Parkā ligzdo 39 Latvijā īpaši aizsargājamās putnu

sugas. Nozīmīgākās ir mazais ērglis *Aquila pomarina*, mežzirbe *Bonasa bonasia*, pļavu lija *Circus pygargus*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, jūras ērglis *Haliaetus albicilla*, klinšu ērglis *Aquila chrysaetos*, ķiķis *Pernis apivorus*, rubenis *Tetrao tetrix*, mednis *Tetrao urogallus*. Konstatētas arī 16 īpaši aizsargājamas ziditāju sugas, tajā skaitā ūdeņu naktssikspārnis *Myotis daubentoni*, rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula*, Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*, meža sicista *Sicista betulina*. Četras abinieku un rāpuļu sugas iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā – lielais tritons *Triturus cristatus*, smilšu krupis *Bufo calamita*, sila ķirzaka *Lacerta agilis* un gludenā čūska *Coronella austriaca*. No bezmugurkaulniekiem līdz šim uzskaitītas 63 Latvijā īpaši aizsargājamas sugas, piemēram, spīdīgais praulgrauzis *Gnorimus nobilis*, lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana*, ošu pļavraibenis *Euphydryas maturna*, spožais pumpurgliemezis *Vertigo genesii*, priežu svekotājkoksngrauzis *Nothorina punctata*, dižkoksngrauži un daudzas citas. Mazās upes kalpo kā nārsta vietas strausta forelei *Salmo trutta* un lasim *Salmo salar*. Saldūdens biotopos sastopama arī medicīnas dēle *Hirudo medicinalis* un platspīļu upesvēzis *Astacus astacus*.

2. Biotopu un sugu saglabāšanas apdraudējumi

- Bažu purva hidroloģisko režīmu var nelabvēlīgi ietekmēt saimnieciskā darbība, kas notiek ārpus nacionālā parka esošajā purva daļā.
- Purvu biotopu (it sevišķi Pēterezera vigā) aizaugšana nosusināšanas un dabiskās sukcesijas rezultātā.
- Rekreācijas un zvejniecības radītā antropogēnā slodze apdraud jutīgo jūras piejūras biotopu un to sugu populāciju kvalitāti. Vietām labiekārtotu taku trūkuma rezultātā tiek pārmērīgi izbrādātas kāpas, nomidīta un bojāta zemsedze, veidojas smilšu erozija reljefa paaugstinājumos.
- Pelēko kāpu biotopu aizaugšana.
- Dabisko zālāju aizaugšana un aizsardzības stāvokļa pasliktināšanās apsaimniekošanas pārtraukšanas rezultātā. Ciemu teritorijās dabiskos zālājus apdraud to pārveidošana par zālieniem un pļaušana ar smalcināšanu, kā arī apbūve.
- Apbūve palielina dabisko zālāju un biotopa *2180 Mežainas piejūras kāpas* fragmentāciju.
- Vietām bebru darbības ietekmē paaugstinātais ūdens līmenis negatīvi ietekmē aizsargājamo vaskulāro augu, sūnu un ķērpju sugu populāciju dzīvotspēju.
- Koku aizgāzumi un bebru aizsprosti upēs kavē lašveidīgo un upes nēģu migrāciju uz nārsta vietām.
- Bijušo saldūdens kaļķiežu ieguves vietā Jušu

apkārtne avoksnāju apdraud aizaugšana ar krūmiem un kokiem.

- Baltijas jūras piekrasti apdraud kuģošanas satiksmes negadījumi jūrā, kā dēļ rodas naftas, minerālmēsļu u. c. veida piesārņojums.

3. Aizsargājamo biotopu līdzšinējā apsaimniekošana un tās vērtējums

- 2013./2014. gada ziemā LIFE programmas projekta “Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros selektīvā veidā izcirsti koki un krūmi kaļķainā zāļu purvā pie Slīteres Zilo kalnu kraujas 5,2 ha platībā. Kopumā ietekme uz biotopu vērtējama kā pozitīva, taču jāturpina uzturēt atklātās no koku un krūmu aizauguma atbrīvotās platības un ar parasto niedri *Phragmites australis* un zilgano moliniju *Molinia caerulea* aizaugušajā vietās papildināma ar pļaušanu.
- Pitraga upē izvākti koku sagāzumu un regulēta bebru darbība, taču pasākumiem ir īslaicīga ietekme situācijas uzlabošanā.
- 2011. gadā Pēterezera vigā izcirsta daļa koku un krūmu, tomēr ietekme īslaicīga – 2013. gadā bija vērojamas atvases.
- LIFE programmas projekta “Prioritāro mitrāju biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” (LIFE13 NAT/LV/000578, 2014–2017) ietvaros 2017. gadā veikti apsaimniekošanas pasākumi Bažu purvā, Pēterezera vigā un Kukšupes vigā. 2017. gadā rezultātus bija pārāgri vērtēt, taču kopumā darbības vērtējamas kā vēlamas un, visticamāk, atstās labvēlīgu ietekmi uz purvu biotopiem. Jāturpina uzturēt atklātās no koku un krūmu aizauguma atbrīvotās platības, kā arī jāveic grāvju aizsprostu regulāra pārbaude un labošana, ja tas nepieciešams.
- Kopš 2007. gada sekmīgi veikta dabisko zālāju atjaunošana Dāvidpļavā (mitruma režīma regulēšana, atjaunojot seklos grāvjus, krūmu ciršana, pļaušana) un Zvejniekplavās (atjaunojoša pļaušana). 2011. un 2012. gadā tika veikta koku un krūmu ciršana Tamnītes pļavu masīvā, savukārt 2016. gadā veikta celmu frēzēšana, attīrīti sekli grāvji un atjaunoti divi pievadceļi. 2017. gadā veikta celmu un sakņu frēzēšana Dāvidpļavās un nelielā daļā no Zvejniekplavu masīva, kur tiek veikta pļaušana. Kopumā apsaimniekotu dabisko zālāju parka teritorijā ir maz. 2014. gada LAD statistikas dati par zālāju apsaimniekošanu LAP agrovides pasākumā “BDUZ” liecina, ka šīs programmas ietvaros apsaimniekoti aptuveni 7–11% no biotopu 6120* un 6230* platības un 39% no biotopa 6270* platības.

4. Apsaimniekošanas un aizsardzības prioritātes

- Dabisku procesu netraucēta norise dabiskajos, cilvēka maz ietekmētajos mežu un purvu biotopos, kā arī to sugu dzīvotnēs, kurām nepieciešama netraucēta, dabiska vide.
- Meža biotopu struktūras daudzveidošana vecu vai dabisku boreālo mežu biotopu veidošanai vai kvalitātes uzlabošanai.
- Pirofilo kukaiņu sugu dzīvotņu saglabāšana boreālajos mežos, veicot kontrolēto dedzināšanu saskaņā ar eksperta atzinumu.
- Dabisko zālāju maksimāla platības palielināšana, atjaunojot vēsturiskās 20. gs. vidus pļavu un ganību teritorijas, lai nodrošinātu biotopu savienotību, jo tas ir priekšnoteikums sekmīgai pašreizējo vērtīgāko dabisko zālāju masīvu – Dāvidpļavas, Tamnišu, Zvejniekplavu, Slīteres bākas apkārtnes – saglabāšanai, kā arī kopumā biotopu veidu 6120*, 6230*, 6270* un 6410 saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.
- Straujteču biotopu un lašveidīgajiem, nēģiem piemērotu nārsta vietu atjaunošana.
- Piekrastes biotopu un ar tiem saistīto sugu saglabāšana, samazinot antropogēno slodzi.
- Cilvēka darbības pārveidoto dabisko biotopu atjaunošana, koku un krūmu apauguma novākšana purvos, pelēkajās kāpās un starpkāpu ieplākās.

5. Nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi

5.1. Vispārīgi pasākumi

- Precizēt Slīteres Nacionālā parka robežas un iekļaut tam piegulošās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (dabas liegumi „Oviši”, „Ances purvi un meži”, „Kadiķu nora”, „Kaļķupes ieleja”) un no dabas aizsardzības viedokļa vērtīgās teritorijas (ārpus nacionālā parka robežām esošā Bažu purva daļa, kā arī seno dabisko pļavu masīvi, kas stipri aizauguši, bet ir atjaunojami: pļavu masīvs pie Kusperlankgrāvja ietekas Milzgrāvī un Milzgrāvja nemeliorētā daļa (pieguļ meža 126. un 254. kvartālam; zālāji pie Jaunlidumu mājām, kas pieguļ uz austrumiem no Slīteres Nacionālā parka robežas gar meža 513. kvartālu, kā arī zālāji, kas pieguļ 263. un 264. meža kvartālam).
- Izstrādāt dabisko zālāju atjaunošanas un aizsardzības plānu, tajā ietverot: pašlaik zināmo dabisko zālāju stāvokļa novērtējumu un atjaunošanas un uzturēšanas plānojumu; seno pļavu masīvu atjaunošanas potenciāla izvērtējumu un atjaunošanas un uzturēšanas plānojumu;

nacionālā parka robežām piegulošo dabisko zālāju teritoriju stāvokļa novērtējumu; atjaunošanas iespējas un potenciālu iekļaut tos nacionālajā parkā; tālo pļavu kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanu un saglabāšanu.

- Precizēt aizsargājamo biotopu platības, veicot biotopu kartēšanu visā nacionālā parka teritorijā un tam piegulošajās dabas daudzveidībai potenciāli vērtīgajās teritorijās (skat. iepriekšējos pasākumus).
- Veidot, uzturēt un uzlabot infrastruktūru piekrastes biotopu antropogēnās slodzes mazināšanai – gājēju laipas kāpās, noejas uz jūru izveide un uzturēšana u. c.
- Apsaimniekot īpaši aizsargājamo uz akmeņiem augošu sūnu sugu atradnes, veicot koku un krūmu ciršanu akmeņu apkārtnē.
- Regulēt bebru skaitu Pitragupē un Zviedru grāvī, lai saglabātu sūnaugu sugas un pļavu biotopus Vaides un Zvejniekplavās.
- Saglabāt un atjaunot pelēko kāpu, sauso dabisko zālāju, deguma un mežaino jūrmalas kāpu bezmugurkaulnieku dzīvotnes, veicot koku un krūmu ciršanu, izstrādājot un aprobējot metodiku, kas izmantojama bezmugurkaulnieku saglabāšanā.
- Izpētīt purvu, mežu un dabisko zālāju periodiski izžūstošās augsnēs (biotopu veids 6410) hidroloģisko režīmu, lai atjaunotu šiem biotopiem optimālus mitruma apstākļus.
- Izstrādāt un aprobēt metodiku lielā dižkoksngrauža *Ergates faber* un skujkoku dižkoksngrauža *Tragosoma depsarium* atradņu Bažu purva degumā saglabāšanai. Īstenot atradņu saglabāšanas pasākumus, piemēram, atēnojot kritālas.
- Veikt regulāru (reizi piecos gados) Slīteres Nacionālā parka ornitofaunas inventarizāciju. Pēc vienotas metodikas reizi 15 gados realizēt līgzdojošo putnu uzskaites pēc putnu atlantu metodikas.

5.2. Specifiski pasākumi - biotopi

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
91E0*	Aluviāli meži	155,4	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		155,4
91D0*	Purvaini meži	3206,7	19,5	Labā līdz nepietiekama.	Neiejaukšanās.		3206,7
9180*	Nogāžu un gravu meži	137,6	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		137,6
9080*	Staignāju meži	838,2	5,1	Labā līdz slikta.	Neiejaukšanās.		838,2
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	3,1	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		3,1
9020*	Veci jaukti platlapju meži	27,2	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		27,2
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	1214,1	7,4	Labā līdz nepietiekama.	Veikt kontrolēto dedzināšanu (prioritāte). Neiejaukšanās.	1179,1	35,0
8220	Smilšakmens atsegumi	0,1	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		0,1
8210	Karbonātisku pamatiežu atsegumi	0,003	<1	Labā.	Sekot stāvoklim cilvēku ietekmētajās Zartapu un Zeltiņu gravās. Uzturēt antropogēno slodzi mazinošu infrastruktūru, ja nepieciešams.		0,003
7230	Kaļķaini zāju purvi	22,4	<1	Labā.	Izcirst kokus un krūmus. Izplaut atvases un jaunus kociņus, savācot nocirsto/nopļauto (reizi 2-3 gados jūlijā vai augustā).	36	36
7220*	Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus	0,22	<1	Labā.	Neiejaukšanās.	0,22	

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
7160	Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	0,7	<1	Nepietiekama.	Izcirst kokus un krūmus. Izplaut atvases un jaunus kociņus, savācot nocirsto/nopļauto (reizi 2-3 gados jūlijā vai augustā). Izveidot antropogēno slodzi mazinošu infrastruktūru.	0,7	
7140	Pārejas purvi un slikšņas	74,9	<1	Nepietiekama.	Izplaut atvases un jaunus kociņus, savācot nocirsto/nopļauto (reizi 2-3 gados jūlijā vai augustā).		74,9
7110*	Aktīvi augstie purvi	1869,6	11,4	Nepietiekama.	Uzturēt aizsprostus un salabot tos nepieciešamības gadījumā.		1869,6
6510	Mēreni mitras pļavas	0,10	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	0,0	0,10
6410	Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	0,6	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	20,0	20,0
6270*	Sugām bagātas ganības un ganības pļavas	39,0	<1	Nepietiekama.	Atjaunošana. Uzturēšana.	39,0	39,0
6230*	Vilkakūlas zālāji	11,2	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	11,2	11,2
6120*	Smiltāju zālāji	7,3	<1	Slikta.	Atjaunošana. Uzturēšana.	7,3	7,3
6000	Atjaunojami zālāji	20,0	<1	-	Atjaunošana. Uzturēšana.	20,0	20,0
4010	Slapji virsāji	79,09	<1	Labā.	Cirst krūmus, plaut ar savākšanu, veikt frēzēšanu.	Saskaņā ar eksperta atzinumu.	

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
3260	Upju straujteces un dabiski upju posmi	15,01	<1	Nepietiekama.	Atjaunot straujteču biotopus un nēģiem un lašveidīgajiem piemērotas nārsta vietas, izpļaujot ūdensaugus, nojaucot bebru aizsprostus, izvēcot koku sagāzumus, ievietojot granti un oļus nārsta vietu izveidei.	10	0,2
3160	Distrofi ezeri	0,3	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		0,3
3150	Eitrofi ezeri	4,03	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		4,03
2320	Piejūras zemienes smiltāju līdzenumu sausi virsāji	0,32	<1	Nepietiekama.	Kopt virsājus, cirst kokus un krūmus.	0,32	
2190	Mitras starpkāpu ieplakas	828,38	5,1	Labā.	Neiejaukšanās.		828,38
2180	Mežainas piejūras kāpas	3418,83	20,8	Labā.	Veikt mežaudzes struktūras dažādošanu. Atēnot degušās priedes. Īstenot pasākumus kukaiņu dzīvotnēm.	Saskaņā ar meža apsaimniekošanas plānu un eksperta norādījumiem.	
2140*	Pelēkās kāpas ar sikkrūmu audzēm	0,52	<1	Nepietiekama.	Cirst kokus, pļaut viršus.	0,52	
2130*	Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas	60,97	<1	Labā līdz nepietiekama.	Izcirst kokus un krūmus. Izcirst koku un krūmu atvases.	15	15
2120	Priekškāpas	68,35	<1	Labā.	Neiejaukšanās vai infrastruktūras ierīkošana pēc vajadzības.		68,35
2110	Embrionālās kāpas	76,92	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		76,92

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Platība (ha)	Segums (%) no teritorijas kopējās platības	Biotopa kvalitāte Programmas eksperta vērtējumā	Nepieciešamās darbības	Vienreizējas vai ar lielu laika intervālu atkārtojamas darbības (ha)	Ikgadējas vai pastāvīgas darbības (ha)
1640	Smilšainas pludmales ar daudzgadīgu augāju	0,18	<1	Labā līdz nepietiekama.	Neiejaukšanās.		0,18
1310	Viengadīgu augu sabiedrības dūņainās un zemās smilšainās pludmalēs	20,5	<1	Labā.	Neiejaukšanās.		20,5
1230	Jūras stāvkrasti	1,59	<1	Nepietiekama.	Neiejaukšanās.		1,59
1210	Viengadīgu augu sabiedrības uz sanesumu joslām	0,54	<1	Nepietiekama.			0,54

Vienreizēji atjaunošanas pasākumi nepieciešami vismaz 100 ha platībā. Zālāju biotopu atjaunošanas rīcības ietver krūmu un koku cirstānu, sakņu frēzēšanu, atjaunojošu pļaušanu vai ganišanu, mitro zālāju biotopos seklo grāvju sistēmu stāvokļa novērtēšanu un atjaunošanu, ja nepieciešams, bebru skaita regulēšanu un bebru dambju nojaukšanu. Vairākās vietās nepieciešams piekļuves ceļu remonts vai izbūve, caurteku ielikšana.